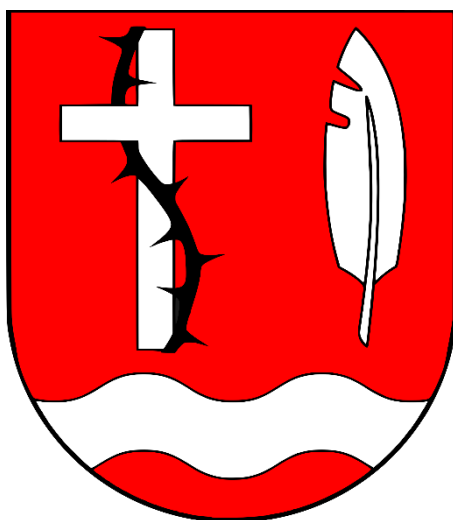

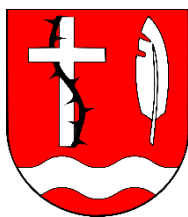
**STRATEGIA
ROZWOJU GMINY
ZABRODZIE**

Zamawiający:

Gmina Zabrodzie

07-230 Zabrodzie

ul. Wł. St. Reymonta 51

Wykonawca:

EU-CONSULT Sp. z o.o.

ul. Wały Piastowskie 1

80-855 Gdańsk

Gdańsk, 2016

Spis treści

1.	Wprowadzenie	4
1.1.	Cele projektu	4
1.2.	Zakres badania.....	4
1.2.1.	Zakres podmiotowy	4
1.2.2.	Zakres przedmiotowy	5
1.2.3.	Zakres terytorialny.....	7
2.	Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej.....	8
2.1.	Charakterystyka zagospodarowania przestrzennego gminy	8
2.2.	Charakterystyka gospodarcza gminy.....	24
2.3.	Charakterystyka społeczna gminy	31
3.	Analiza strategiczna rozwoju społeczno-gospodarczego gminy	51
3.1.	Analiza SWOT	51
3.2.	Wizja i misja	54
3.3.	Cele strategiczne i operacyjne.....	56
3.3.1.	Zadania w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych.....	58
4.	System wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Zabrodzie	72
4.1.	Kluczowe instytucje i podmioty zaangażowane w proces wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Zabrodzie.....	72
4.2.	Główne źródła finansowania Strategii Rozwoju Gminy Zabrodzie	72
5.	Monitoring i ewaluacja Strategii Rozwoju Gminy Zabrodzie	76
	Spis wykresów.....	79
	Spis tabel	81

1. Wprowadzenie

Nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej na lata 2014 – 2020 zakłada m.in. wspieranie rozwoju obszarów zagrożonych. Programowanie rozwoju przyjmuje coraz wyraźniej charakter terytorialny, którego celem jest współpraca zmierzająca do realizacji zamierzeń rozwojowych. W tym celu wymagane jest wyodrębnienie obszarów/terytoriów charakteryzujących się powiązaniem w sferze społecznej, gospodarczej i środowiskowej oraz opracowanie dla nich stosowanych strategii rozwoju.

1.1.Cele projektu

Celem projektu jest opracowanie *Strategii Rozwoju Gminy Zabrodzie na lata 2016-2030*. Przy opracowaniu nowej strategii wzięto pod uwagę obowiązujące normy prawne, dane zastane, zapisy unijnych i krajowych dokumentów strategicznych wyższego szczebla oraz dokumentów planistycznych i strategicznych na poziomie lokalnym.

Rezultatem przedmiotu niniejszego zamówienia są długookresowe cele i wytyczne strategiczne niezbędne dla rozwoju Gminy Zabrodzie oraz plan wdrożeń tych wytycznych.

Cele sformułowane w niniejszej strategii będą: proste, jednoznaczne, konkretne oraz mierzalne (w celu weryfikacji stopnia realizacji celu), osiągalne, realistyczne, istotne oraz terminowe (określają czas ich realizacji).

W procesie tworzenia niniejszej strategii zostaną zaangażowani m.in. przedstawiciele samorządu gminnego, organizacji pozarządowych, przedsiębiorcy, lokalni liderzy oraz przedstawiciele innych instytucji.

1.2.Zakres badania

Dokument zostanie przeprowadzony w oparciu o zakres podmiotowy, przedmiotowy oraz terytorialny.

1.2.1. Zakres podmiotowy

W celu uzyskania rzetelnych i miarodajnych wyników prowadzonych badań grupy badawcze obejmują:

- Przedstawiciele samorządu Gminy Zabrodzie;
- Przedstawiciele organizacji pozarządowych;

- Przedsiębiorcy;
- Lokalni liderzy;
- Przedstawiciele innych instytucji.

1.2.2. Zakres przedmiotowy

Projekt dotyczy opracowania nowej koncepcji rozwoju gminy, w tym przeprowadzenia warsztatów i spotkań – wraz z uwzględnieniem wniosków z nich płynących w ostatecznej wersji dokumentu.

Opracowanie powinno zawierać w szczególności diagnozę sytuacji społeczno – gospodarczej, analizę bieżącej i prognozowanej sytuacji, identyfikację najważniejszych problemów, wymagających rozwiązania, wyznaczoną wizję i misję gminy, zidentyfikowane cele, wyznaczone działania i zadania do wykonania, procedurę wdrażania strategii oraz dobrane narzędzia monitorowania realizacji strategii.

Opracowanie powinno zawierać również przeprowadzenie czynności proceduralnych w rozumieniu czego zawiera się przeprowadzenie konsultacji społecznych projektu strategii. Zapewnia się tym samym udział społeczeństwa w opracowaniu dokumentu. Dodatkowo zawierać będzie uzyskanie niezbędnych opinii oraz dokonanie analizy zgłoszonych uwag i wniosków.

Harmonogram realizacji obejmuje następujące etapy¹:

- Diagnoza – 40 dni – do 10 czerwca 2016
- Etap strategiczny – 20 dni – 10 – 30 czerwca 2016
- Udział społeczeństwa – 21 dni (art. 39 ust. 1 pkt 4 ustawy OOŚ) – 1 lipca – 22 lipca
- Uzgodnienia RDOŚ, SANEPID – 30 dni 1 lipca – 31 lipca
- Przygotowanie OOŚ – 14 dni – 1 sierpnia – 14 sierpnia
- Uzgodnienia RDOŚ, SANEPID – 30 dni – 16 sierpnia – 16 września
- Termin zakończenia zadania: do 20 września 2016 r.

¹ Zgodnie z zapisami SWIZ

Tabela 1 Harmonogram realizacji

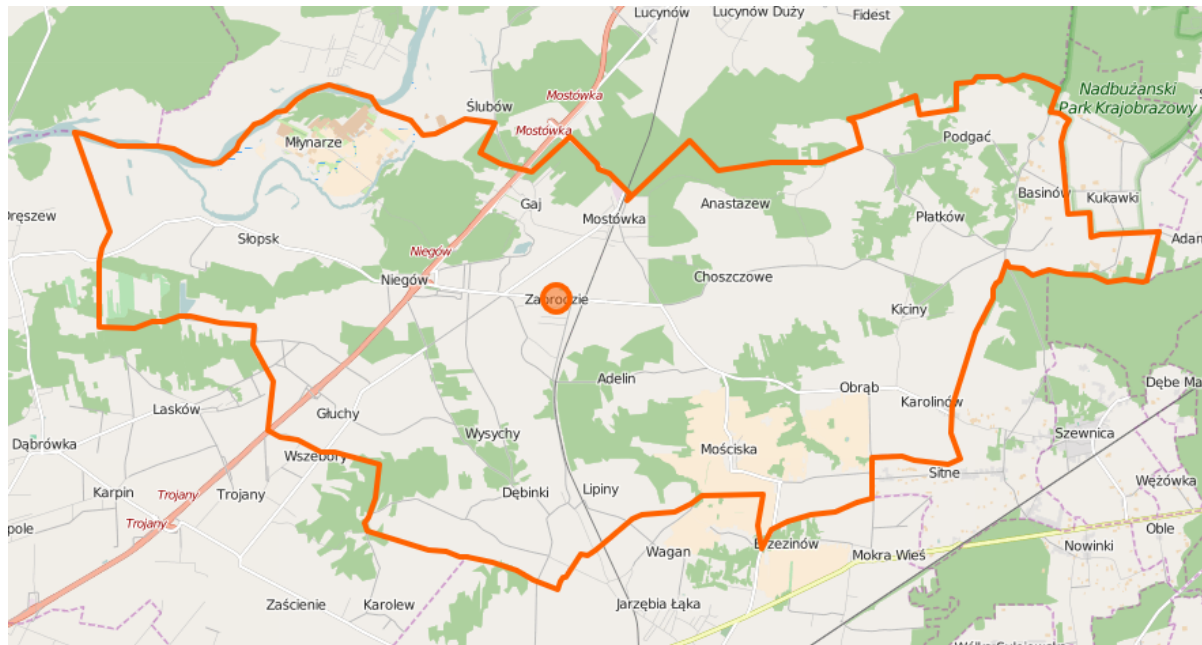
ZADANIE	MAJ	CZERWIEC						LIPIEC						SIERPIEŃ						WRZESIEŃ			
	1-31	1-5	6-10	11-15	16-20	21-25	26-30	1-5	6-10	11-15	16-20	21-25	26-30	1-5	6-10	11-15	16-20	21-25	26-30	1-5	6-10	11-15	16-20
Diagnoza																							
Etap strategiczny – 10 – 30 czerwca 2016																							
Udział społeczeństwa – 1 – 22 lipca																							
Uzgodnienia RDOŚ, SANEPID- 1 lipca – 31 lipca																							
Przygotowanie OOŚ – 1 – 14 sierpnia																							
Uzgodnienia RDOŚ, SANEPID – 16 sierpnia – 16 września																							
Zakończenie zadania: do 20 września 2016 r																							

Źródło: opracowanie własne

1.2.3. Zakres terytorialny

Badanie obejmuje swoim zasięgiem teren gminy Zabrodzie.

Rysunek 1 Zakres terytorialny

Źródło: opracowanie na podstawie OpenStreetMap

2. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

2.1. Charakterystyka zagospodarowania przestrzennego gminy

Położenie i struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy

Gmina wiejska Zabrodzie zlokalizowana jest w północno-wschodniej części województwa mazowieckiego, na terenie powiatu wyszkowskiego. Jednocześnie położona jest w dolinie

Rysunek 2. Położenie gminy Zabrodzie

dolnego Bugu i graniczy z następującymi gminami: od północy z gminą Wyszów, na południu z gminą Tłuszcz, na zachodzie z gminą Dąbrówka i Somianka, a na wschodzie z gminą Jadów. W jej skład wchodzi 22 sołectwa: Adelin, Anastazew, Basinów, Choszczowe, Dębinki, Gaj, Głuchy, Karolinów, Kiciny, Lipiny, Młynarze, Mościska, Mostówka, Niegów, Obręb, Podgac, Płatków, Przykory, Słopsk, Wysychy, Zabrodzie, Zazdrość.

Źródło: <http://www.odyssei.com/pl/travel-article/5620.html>

Pod względem fizjograficznym gmina leży w północnej części subregionu pod nazwą Nizina środkowopolska, na Mazowszu. W kierunku północnym sięga Puszczy Kamienieckiej, a na wschód lasów Łochowskich. Istotny jest również fakt położenia gminy w obrębie wielkiego obniżenia tektonicznego, jakim jest Niecka Mazowiecka. Deniwelacje w jej obrębie wynoszą ok 40 m. Najwyższym punktem znajduje się w okolicy Mościsk (Masyw Błotka - 120 m n.p.m.), zaś najniższy u ujścia Bugu w Młynarzach (78 m n.p.m.).

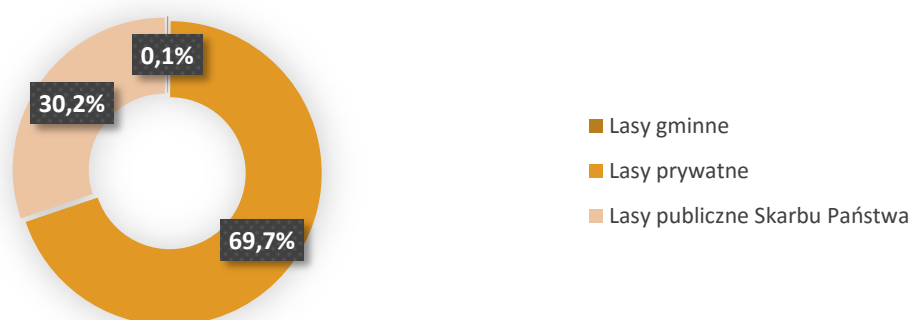
Gmina według podziału na jednostki tektoniczne położona jest w obszarze obniżonego podłoża krystalicznego (poniżej 2 000 m). Spoczywające na nim młodsze utwory jury i kredy przykrywają osady trzeciorzędowe i czwartorzędowe. Wśród ostatnich utworów dominują osady zlodowacenia południowopolskiego i środkowopolskiego, reprezentowane przez piaski i

żwiru rzeczne oraz zastoiskowe gliny zwałowe². Pasma wydm ciągną się od Strachowa przez Górę Rudną, która osiąga wysokość 109 m n.p.m., do Mostówki (116,8 m. n.p.m.) i Słopska. Pojedyncze występują również w pobliżu wsi Adelin.

Charakterystyka środowiska przyrodniczego³

Gmina Zabrodzie położona jest na terenie obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”. Dawniej pokryta była bujnymi lasami, jednak w okresie zlodowacenia stały się one tundrą parkową, a wraz z napływem ludności ich powierzchnia zmniejszała się. Największe tereny leśne znajdują się w północnej i wschodniej części gminy, w okolicach Basinowa i Anastazewa, a także w części zachodniej (okolice Słopska). Dominuje w nich sosna, ale również brzoza, osiki, dęby i jałowce. Podszycie leśne stanowi natomiast borówka czerwona i czarna, wrzos, a także mech. Obecnie lasy zajmują ok 1/3 powierzchni gminy, z czego prawie 70% z nich stanowi własność prywatną. Istotny odsetek (30%) zajmują również lasy państwowe, zarządzane przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe.

Wykres 1. Powierzchnia lasów na terenie gminy wg form własności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Na zachodnie krańce gminy składają się przede wszystkim pola uprawne, a także łąki powstałe na skutek osuszania terenów bagiennych. Na podmokłych terenach występują lasy łęgowe z wierzbą, czarną olchą i czeremchą, a dziką roślinność łąk oraz pól tworzą mlecze, trawy, pokrzywa, komosa, perz, szczaw oraz chaber. Natomiast na polach uprawia się głównie żyto, owies, jęczmień, ziemniaki i rośliny okopowe.

² Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Zabrodzie, 2004.

³ Opracowane na podstawie <http://www.zabrodzie.pl/p,67,srodowisko> [data dostępu: 24.05.2016 r.].

Warto wspomnieć również o obszarach objętych programem „Natura 2000”, którego celem jest zachowanie określonych siedlisk przyrodniczych, a także gatunków uważanych za cenne i zagrożone w skali całej Europy. W pobliżu północnej części gminy znajduje się specjalny obszar ochrony Dolina Bugu o całkowitej powierzchni 60 tys. ha. Położony jest on na terenie województwa mazowieckiego, w zdecydowanej większości w regionie ostrołęcko-siedleckim. Mimo, iż większość terenu stanowią siedliska rolnicze w formie suchych pastwisk, to dolina bogata jest w miejsca o wysokiej wartości przyrodniczej. Stanowią je tereny bagienne w okolicach ujść dopływów Bugu czy fragmentów jego dawnego koryta, które reprezentowane są przez dużą ilość (cennych krajobrazowo) starorzeczy. Głównym zagrożeniem dla tego terenu jest szeroko pojęta działalność człowieka⁴.

Niniejszym programem objęte zostały również Wydmy Lucynowsko-Mostowieckie o powierzchni 435,2 ha, porośnięte murawami psammoofilnymi, wrzosowiskami oraz różnymi zbiorowiskami borowymi. Warto zaznaczyć, że tereny te należą do największych znanych stanowisk gatunku mącznicy lekarskiej w Polsce. Flora obszaru liczy 348 gatunków roślin naczyniowych. Na uwagę zasługuje także bogate stanowisko kukułki plamistej.

SUROWCE

Podstawowymi surowcami mineralnymi występującymi w obrębie gminy są żwir i piasek. Ukształtowanie terenu świadczy o nagromadzeniu również iłów zastoiskowych. Surowce okruchowe (wspomniane piaski i żwiry) reprezentują piaski rzeczne i eoliczne, a także kruszywo naturalne. Nagromadzenie piasków rzecznych występuje w dolinie Bugu. Istotne dla przemysłu są także nieeksploatowane piaski eoliczne w rejonie Mostówki. Złóża piasków kwarcowych do produkcji betonów komórkowych na tym terenie stanowią 41,3% zasobów całego województwa mazowieckiego (5 553 tys. m³), natomiast złoża piasków szklarskich 87,5% (8 773 tys. ton). Złóża o mniejszych zasobach piasków występują także w rejonie Choszczowego, Niegowa, Gaju i Słopska. W przypadku ostatniej miejscowości na koniec 2014 roku odnotowano tam 518 tys. ton zasobów geologicznych bilansowych, w tym tyle samo przemysłowych, jednak wydobywanie kształtowało się na poziomie 16 tys. ton⁵.

GLEBY

⁴ <http://obszary.natura2000.org.pl/index.php?s=obszar&id=20> [data dostępu: 24.05.2016 r.].

⁵ Bilans zasobów złóż kopalni w Polsce wg stanu na 31 XII 2014 r., Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2015

Gleby najwyższych klas (III a – IV b) na terenie gminy wytworzone zostały z glin i ilów, a występują niewielkimi partiami w jej południowo-wschodniej oraz południowej części. Nadają się one pod wszystkie pola uprawne. Gleby nieco mniej korzystnych klas (IV a – IV b), stanowiące 15% gruntów ornych, zlokalizowane są w większej powierzchni w rejonie miejscowości Obręb. Wykształciły się tam gleby pseudobielicowe i brunatne zaliczone do kompleksu pszenego wadliwego. Największe kompleksy na terenie gminy (ok 78% gruntów ornych) zajmują gleby słabych klas bonitacyjnych (V i VI), suche i mało urodzajne – odpowiednie do intensywnego rolnictwa. Natomiast tereny o wysokim poziomie wód gruntowych stanowią głównie gleby murszowe mineralne lub torfowe, miejscami również mady lub czarne ziemie. Obszary te zajmują łąki w przewadze klasy IV⁶.

SIEĆ WODNA

Cały obszar gminy charakteryzują tereny podmokłe, towarzyszące równinom piasków eolicznych i stożków napływowych, łączące się w system obniżeń oraz tarasy zalewowe i starorzecza. Głównym odbiornikiem wód powierzchniowych na terenie gminy jest przepływająca w korycie nieuregulowanym rzeka Bug, której stan sanitarny jest zróżnicowany. Wpadają do niej liczne ciek, z których największym jest rzeka Fiszor. Natomiast wody gruntowe charakteryzują się dwoma poziomami zalegania, tj. o zwierciadle swobodnym (głównie w dolinach rzeki Bug i Fiszor) oraz o zwierciadle napiętym, charakterystycznym dla terenów trudno przepuszczalnych⁷.

Zaznaczyć jednocześnie należy, że korzystne warunki wodne występują w południowo-zachodniej części gminy od miejscowości Głuchy po centralny odcinek drogi Niegów-Słopsk oraz na niewielkich terenach w rejonie Karolinowa, Dębinek, Choszczowego, Mostówki, Anastazewa, Gaju i Niegowa.

Dziedzictwo kulturowe i zabytki⁸

Na terenie gminy Zabrodzie prawną ochroną konserwatorską objętych jest kilkanaście obiektów. Wpisane do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zostały:

1. W miejscowości Niegów:

⁶ Program Ochrony Środowiska Gminy Zabrodzie.

⁷ Program Ochrony Środowiska Gminy Zabrodzie.

⁸ Opracowane na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabrodzie oraz danych udostępnionych przez Urząd Gminy w Zabrodziu.

- 1.1. Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Trójcy: kościół murowany z lat 1863-1866, dzwonnica murowana 1863-1866, plebania murowana z poł. XIX w.;
- 1.2. Zespół pałacowy, własność Stowarzyszenia Sióstr Samarytanek Krzyża Chrystusowego: pałac murowany z 1872 roku,
- 1.3. Park zabytkowy z drugiej połowy XIX wieku,
- 1.4. Aleja klonowa z drugiej połowy XIX wieku,
- 1.5. Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki,
- 1.6. Dawny młyn motorowy „Nowość” z 1928 roku.
2. W miejscowości Dębinki:
 - 2.1. Zespół pałacowo-parkowy: pałac murowany z końca XVIII wieku, przebudowany z końcem XIX;
 - 2.2. Budynki gospodarcze (czworak, budynek gospodarczy) z XVIII-XIX wieku,
 - 2.3. Park zabytkowy z XVIII-XIX wieku.
3. W miejscowości Lasków Głuchy:
 - 3.1. Dwór drewniany z XVIII-XIX wieku,
 - 3.2. Park zabytkowy z XVIII-XIX wieku.

Obiekty wpisane do ewidencji zabytków:

1. W miejscowości Adelin:
 - 1.1. Dom drewniany nr 45 z początku XX wieku;
2. W miejscowości Głuchy:
 - 2.1. Dom drewniany nr 33a z 1932 roku;
 - 2.2. Dom drewniany nr 35 z 1931 roku;
 - 2.3. Dom drewniany nr 39 z 1930 roku;
3. W miejscowości Młynarze:
 - 3.1. Zagroda nr 12 (dom drewniany z 1923-1924 roku, obora murowana z początku XX wieku, piwnica murowano-drewniana z ok. 1924 roku);
 - 3.2. Dom drewniany nr 15 z 1919 roku;
 - 3.3. Dom drewniany nr 16 z 1922 roku;
4. W miejscowości Mostówka:
 - 4.1. Dom drewniany z 1931 roku;
 - 4.2. Dom drewniany z lat 20. XX wieku;

4.3. W miejscowości Zabrodzie dwór drewniany z XIX/XX wiek.

Ponadto opiece konserwatorskiej podlegają krzyże przydrożne, miejsca pamięci narodowej oraz stanowiska archeologiczne. Ostatnie z wymienionych znajdują się w miejscowościach:

- Adelin (6),
- Anastazew (1),
- Choszczowe (6),
- Dębinki (4),
- Gaj (8),
- Głuchy (2),
- Kiciny (7),
- Młynarze (3),
- Mostówka (3),
- Mościska (4),
- Niegów (3),
- Obręb (5),
- Płatków (2),
- Przykory (3),
- Słopsk (15),
- Wysychy (4),
- Zabrodzie (4),
- Zazdrość (3).

Struktura użytkowania gruntów

Gmina Zabrodzie stanowi obszar 9 200 ha, czyli 10,5% powierzchni powiatu wyszkowskiego. Największy jej teren zajmują użytki rolne (6 324 ha, tj. 68,7%), w tym grunty orne oraz łąki i pastwiska razem, nieco mniej przypada na grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione ogółem (2 178 ha, tj. 23,7%). Najmniejszy odsetek stanowią natomiast grunty zabudowane oraz zurbanizowane (5,3%), grunty pod wodami (1,3%), a także nieużytki (1,0%). Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Struktura użytkowania gruntów na terenie gminy w 2014 roku

Wyszczególnienie powierzchni	Powierzchnia [ha]	Udział w powierzchni gminy [%]
Użytki rolne razem, w tym m.in.:	6 324	68,7%
➤ grunty orne	3 842	
➤ sady	30	
➤ łąki i pastwiska trwałe	2 169	
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione razem, w tym:	2 178	23,7%
➤ lasy	2 075	
➤ grunty zadrzewione i zakrzewione	103	
Grunty pod wodami razem	115	1,3%
Grunty zabudowane i zurbanizowane razem, w tym m.in.:	488	5,3%
➤ tereny mieszkaniowe	133	
➤ tereny przemysłowe	5	
Nie użytki	95	1,0%
OGÓŁEM	9 200	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zaznaczyć jednocześnie należy, że w latach 2010-2014 powierzchnia gminy nie uległa zmianie, nie odnotowano również przekształceń w zakresie struktury użytkowania gruntów.

Infrastruktura techniczna (w tym sieci, drogi, mieszkalnictwo)

INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I KOMUNIKACJA

Układ drogowy gminy tworzy sieć dróg publicznych służących do powiązań międzyregionalnych, regionalnych oraz lokalnych. W jego skład wchodzi droga krajowa, drogi powiatowe, a także gminne. Do podstawowego układu drogowego gminy należy zatem zaliczyć:

- Drogę krajową nr 8 (relacji Warszawa-Białystok-Suwałki-granica państwa) o znaczeniu międzyregionalnym - jej długość w granicach gminy wynosi 6,1 km, jednak ze względu na swój tranzytowy charakter jest obciążona dużym ruchem samochodowym. Droga prowadzi również komunikację autobusową.
- Drogi powiatowe – zapewniają podstawowe powiązania zarówno z sąsiednimi gminami, jak i wewnątrz gminy, obsługując bezpośrednio tereny przyległe. Ich łączna długość wynosi 29,1 km.
- Drogi gminne – łączna długość 262,7 km:

Przez centralną część gminy przebiega również zelektryfikowana linia kolejowa PKP relacji Ostrołęka – Wyszków – Tłuszcz – Warszawa, ze stacją kolejową w miejscowości Mostówka. Długość linii na terenie gminy wynosi ponad 6 km⁹.

Na przestrzeni lat 2010-2014 zrealizowano szereg inwestycji związanych z infrastrukturą komunikacyjną: poprawa nawierzchni asfaltowych, przebudowa dróg transportu rolnego, budowa nowych dróg, montaż nowego oświetlenia ulicznego, budowa chodników

GOSPODARKA WODNO-KANALIZACYJNA

W 2015 roku długość czynnej sieci wodociągowej na terenie gminy wynosiła 99,3 km i zwiększyła się o prawie 17% względem roku 2010. Zwiększeniu uległa natomiast liczba przyłączy – z 1 120 w roku 2010 do 1 496 w roku 2014. Szczegółowe dane w tym zakresie zawiera poniższy wykres.

Wykres 2. Urządzenia sieciowe (wodociągi) w gminie w latach 2010-2014

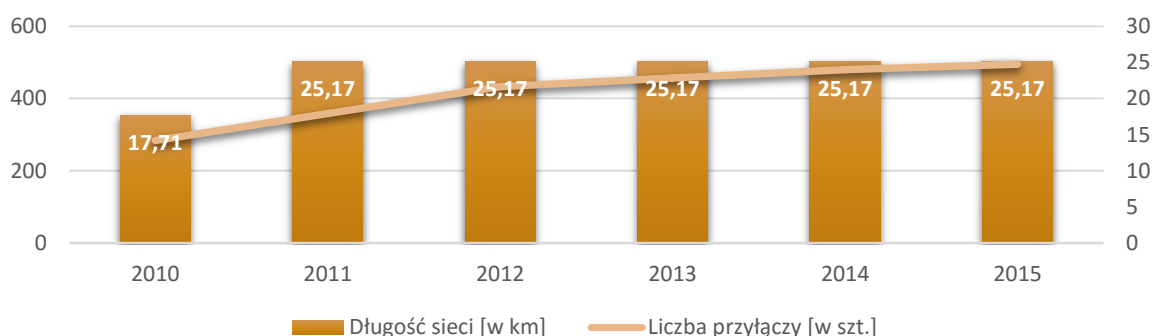

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Gminy w Zabrodziu.

W przypadku sieci kanalizacyjnej jej długość również od roku 2011 pozostaje na stałym poziomie – 25,17 km (względem roku 2010 wzrost o 7,46 km). Podobnie jak w przypadku wodociągów, z roku na rok wzrasta liczba przyłączy do budynków mieszkalnych – z 284 w 2010 roku do 495 w roku 2014.

⁹ www.zabrodzie.pl [data dostępu: 31.05.2016 r.].

Wykres 3. Urządzenia sieciowe (kanalizacja) w gminie w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Gminy w Zabrodziu.

Dostęp do sieci wodociągowej posiada 83% ludności gminy, co stanowi wzrost względem roku 2010 o 23,6 p.p. Zużycie wody w przeliczeniu na jednego mieszkańca ogółem wynosi prawie 36m³ i od roku 2012 pozostaje na względnie stałym poziomie.

Z roku na rok zwiększa się również liczba odprowadzanych ścieków – z poziomu 58 dam³ do 72 dam³ – podobnie jak odsetek ludności korzystającej z infrastruktury kanalizacyjnej (z 18,5% w roku 2010 do 30,2% w roku 2014). Szczegółowe dane w tym zakresie zawiera poniższa tabela.

Tabela 3. Urządzenia sieciowe w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
WODOCIĄGI					
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej [w osobach]	3 405	3 572	3 743	3 861	4 870
Zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca [w m ³]	29,6	30,2	35,1	35,2	35,9
KANALIZACJA					
Ścieki odprowadzone [w dam ³]	58	66	66	65	72
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [w osobach]	1 060	1 423	1 620	1 709	1 770

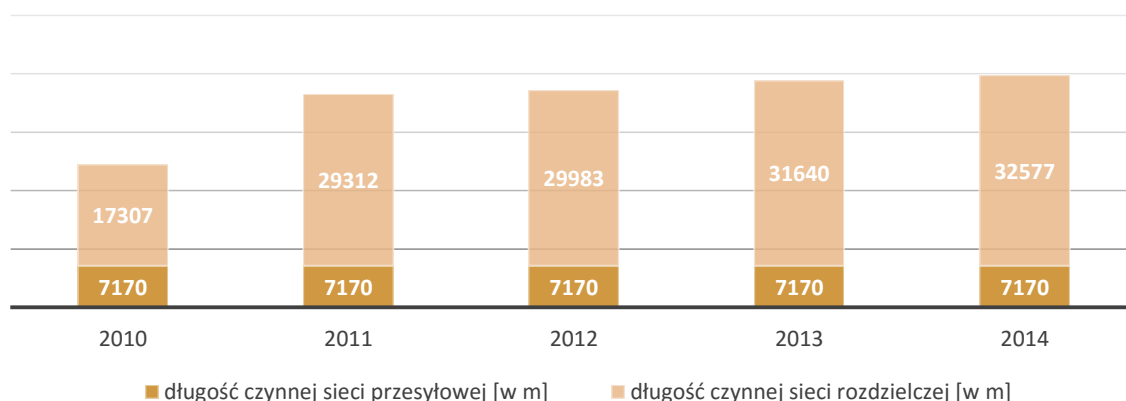
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Warto zaznaczyć, że na przestrzeni ostatnich kilku lat przeprowadzono szereg inwestycji gminnych w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, w tym:

GAZOWNICTWO

Długość sieci gazowej na terenie gminy wynosi 39 747 m, w tym 7 170 m czynnej sieci przesyłowej oraz 32 577 m sieci rozdzielczej. Stanowi to wzrost względem roku 2010 o 15 270 m, czyli prawie 40%.

Wykres 4. Sieć gazowa na terenie gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Prawie dwukrotnie zwiększyła się liczba przyłączy do budynków – z 246 do 435 – oraz zużycie gazu na terenie gminy – z 132, 6 tys. m³ do 258, 4 tys. m³. Wzrosła również liczba odbiorców gazu, w tym tych, którzy ogrzewają nim swoje mieszkania. Szczegółowe dane dla lat 2010-2014 zawiera poniższa tabela.

Tabela 4. Sieć gazowa - wybrane dane

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Przyłącza do budynków ogółem [w szt.]	246	368	398	422	435
Odbiorcy gazu, w tym:	131	134	200	247	278
— Ogrzewający mieszkania gazem	102	43	160	163	232
Zużycie gazu [w tys. m ³]	132,6	157,2	146,6	222,0	258,4
Ludność korzystająca z sieci gazowej	490	498	712	869	973

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

GOSPODARKA ODPADAMI

Obecnie odpady z terenu gminy Zabrodzie odbierane są przez firmę MPK Pure Home Sp. z o.o. Sp.k z siedzibą w Ostrołęce. Gospodarka odpadami z sektora komunalno-bytowego prowadzona jest w ramach zbiórki odpadów stałych zmieszanych oraz selektywnej zbiórki odpadów typu workowego. Odpady stałe zmieszane gromadzone są w pojemnikach. Worki do segregacji odpadów mieszkańcy zapewniają sobie na własny koszt. Mieszkańcy oddają odpady zgodnie z obowiązującym harmonogramem odbioru.

Od lipca 2013 roku na terenie gminy funkcjonuje również Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych, gdzie mieszkańcy w ramach ponoszonej opłaty mogą dostarczać następujące frakcje odpadów:

- przeterminowane leki i chemikalia;
- zużyte baterie i akumulatory;
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny;
- meble i inne odpady wielkogabarytowe;
- zużyte opony;
- odpady zielone;
- odpady budowlane i rozbiórkowe stanowiące odpady komunalne.

Na terenie gminy Zabrodzie funkcjonuje jedna oczyszczalnia komunalna (biologiczna) o przepustowości 250 m³ na dobę. W 2014 roku korzystało z niej 1 770 mieszkańców. Warto jednocześnie zaznaczyć, że wszystkie odprowadzone w ciągu roku ścieki zostały również oczyszczone.

Tabela 5. Komunalne oczyszczanie ścieków na terenie gminy w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba oczyszczalni komunalnych:	1	1	1	1	1
➤ biologiczne [w szt.]					
Wielkość (przepustowość) oczyszczalni:	200	200	200	200	250
➤ biologiczne [w m ³ /dobę]					
Ścieki oczyszczone w ciągu roku:					
➤ odprowadzone ogółem	58,0	66,0	66,0	65,0	72,0
➤ oczyszczane ogółem	58,0	66,0	66,0	65,0	72,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Masa odpadów zbieranych z terenu gminy z roku na rok zwiększa się, co związane jest ze wzrostem liczby ludności. Od 2010 roku ilość odpadów zmieszanych zebranych w ciągu roku wzrosła o 49,5 ton, z czego zdecydowana większość (72,0%) pochodziła z gospodarstw domowych. Zatem w 2014 roku jeden mieszkaniec wytwarzał średnio 67,2 kg śmieci.

Na terenie gminy znajduje się również 1500 zbiorników bezodpływowych, a od 2010 roku ich liczba zwiększyła się prawie dwukrotnie. Na stałym poziomie pozostaje natomiast odsetek przydomowych oczyszczalni (3). Warto dodać, że na terenie gminy funkcjonuje 1 stacja zlewna, służąca do przyjmowania nieczystości ciekłych dowożonych z miejsca ich gromadzenia.

Tabela 6. Odpady komunalne

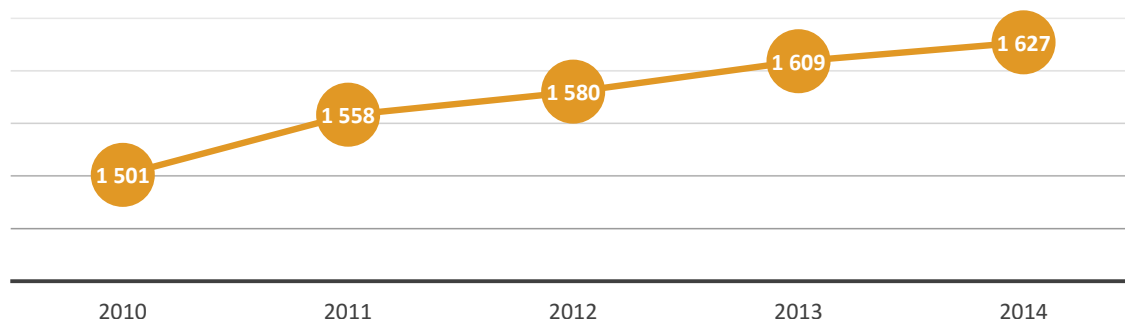
Wyszczególnienie		2010	2011	2012	2013	2014
ODPADY ZMIESZANE ZEBRANE W CIĄGU ROKU						
Ogółem	t	498,00	520,75	598,39	552,84	547,50
Z gospodarstw domowych	t	348,80	353,51	399,16	337,84	394,40
Odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca	kg	61,4	61,5	68,8	57,9	67,2
Jednostki odbierające odpady w badanym roku wg obszaru działalności	szt.	1	1	1	1	1
NECZYSTOŚCI CIEKŁE						
Zbiorniki bezodpływowe	szt.	813	1470	1460	1470	1500
Oczyszczalnie przydomowe	szt.	3	3	3	3	3
Stacje zlewne	szt.	1	1	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

ZABUDOWA MIESZKANIOWA

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie gminy Zabrodzie w 2014 roku było 1 627 budynków mieszkalnych, co stanowi wzrost względem roku 2010 o ponad 7%. Przyrost budynków jest systematyczny, na co wskazuje poniższy wykres.

Wykres 5. Liczba budynków mieszkalnych na terenie gminy w latach 2010-2014

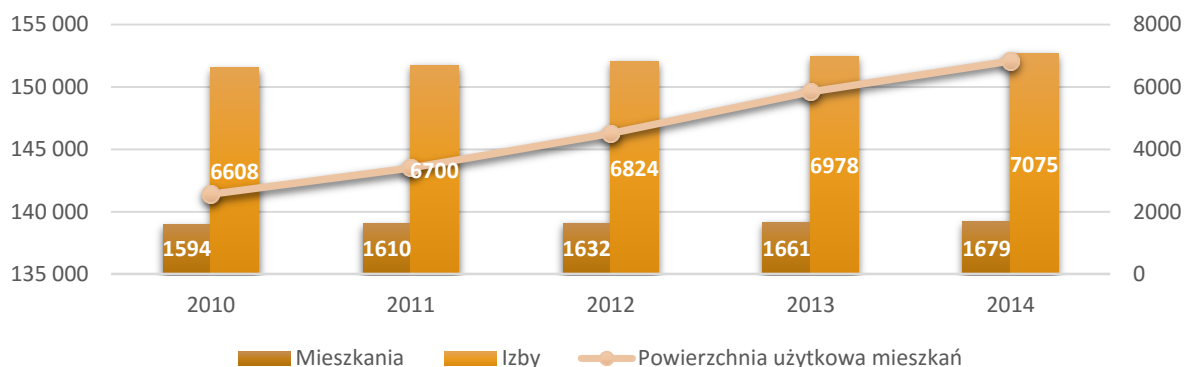
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zasoby mieszkaniowe na terenie gminy zwiększyły się na przestrzeni ostatnich lat o 5%. W 2014 roku liczba mieszkań wynosiła 1 679, a izb 7 075. Zwiększeniu uległa również powierzchnia użytkowa mieszkań – wzrost o ponad 7% względem roku 2010. Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania na terenie gminy kształtuje się na poziomie 90,6 m², natomiast statystyczny mieszkaniec ma do swojej dyspozycji powierzchnię 25,9 m².

Warto zaznaczyć również, że w posiadaniu gminy jest łącznie 6 lokali, z czego:

- 3 w budynku o powierzchni zabudowy 278 m² w miejscowości Mościska (ze względu na zły stan techniczny wszystkie wyłączone z użytkowania),
- 3 w budynku o powierzchni zabudowy 219 m² w miejscowości Obręb (ze względu na zły stan techniczny jeden z nich wyłączony jest z użytkowania).

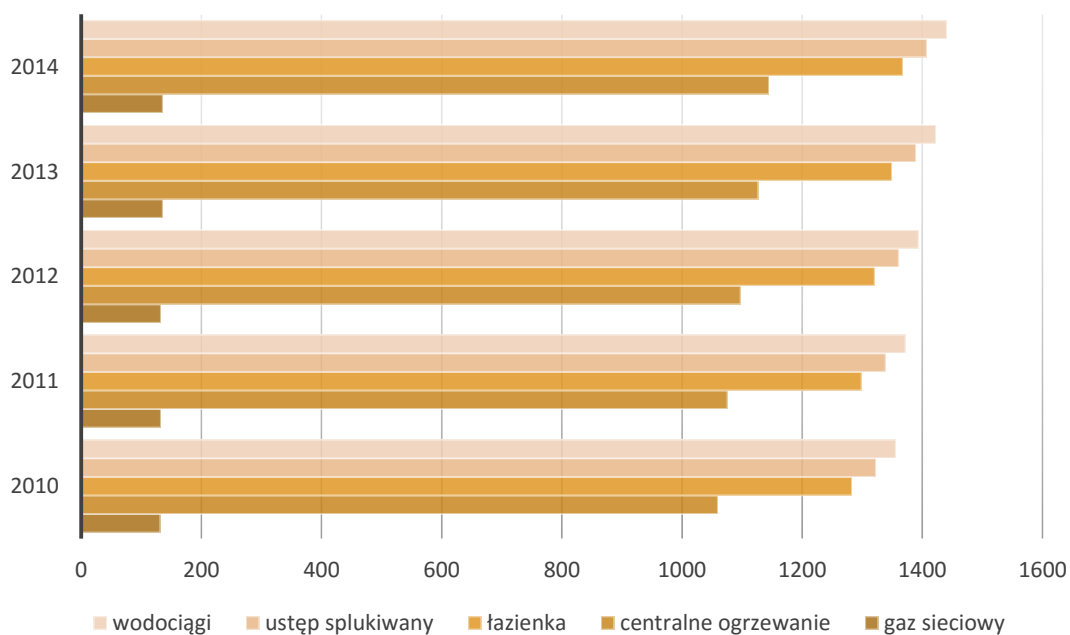
Wykres 6. Zasoby mieszkaniowe w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Poniższy wykres zawiera informacje na temat liczby mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne. Wynika z niego, że podnosi się komfort życia mieszkańców gminy. W latach 2010-2014 o ponad 7% wzrósł odsetek mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie, o ponad 6% w łazienkę, ustęp spłukiwany oraz wodociągi, a o prawie 3% w gaz sieciowy.

Wykres 7. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne na terenie gminy

Infrastruktura turystyczna, rekreacyjna i kulturalna

Na terenie gminy od wielu lat rozwija się budownictwo letniskowe. Największe zgrupowania niniejszej zabudowy występują w miejscowościach: Słopsk, Młynarze oraz Choszczowe. Położenie gminy w niedalekiej odległości od Warszawy, rozległe kompleksy leśne, bogata fauna i flora oraz czyste środowisko są podstawą dla rozwoju turystyki oraz agroturystyki w tym regionie. Ponadto do największych atrakcji turystycznych gminy Zabrodzie zaliczyć należy:

- Kościół parafialny pw. Św. Trójcy – zabytkowy obiekt w stylu neoklasycystycznym został wzniesiony w latach 1863-1866. Budowla zbudowana jest na planie prostokąta, z niską wieżyczką, obok usytuowana jest dzwonnica. W kościele znajduje się kilka zabytkowych eksponatów, m.in. artystyczne witraże z herbami Polski i Litwy, XVIII—wieczne ornaty i tarcza zegara, rzeźba św. Kazimierza z I poł. XVII w., portret ks. Floriana Gieczyńskiego z ok 1840 roku. Zaznaczyć należy również, iż na cmentarzu parafialnym znajduje się grób malarza Antoniego Gawińskiego oraz Matki Wincenty Jadwigi Jaroszewskiej, założycielki i pierwszej przełożonej generalnej Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Samarytanek Krzyża Chrystusowego.
- Wieś Głuchy – miejsce urodzenia Cypriana Kamila Norwida, w której spędził wczesne dzieciństwo. Do dnia dzisiejszego stoi tam dworek drobnoszlachecki, parterowy z gankiem wspartym na czterech słupach, wzniesiony przez rodzinę, z której pochodziła matka poety.
- Pałac w Dębinkach – pałac klasycystyczny wzniesiony w pierwszej połowie XVIII wieku, obecnie siedziba domu dziecka. Obiekt również powiązany jest z Cyprianem Kamilem Norwidem – został zbudowany dla ojczyma matki i ojca chrzestnego poety. Pałac otacza zabytkowy park z zachowanymi okazami starodrzewu, a obok niego stoją oficyny dworskie (odbudowane po II wojnie światowej, obecnie służą jako sypialnie dla wychowanków domu dziecka).
- Gaj Fiszor – za rzeką Fiszor znajduje się klasztor Sióstr Benedyktynek Krzyża Chrystusowego, a także prowadzony przez nie dom pomocy społecznej dla niepełnosprawnych dzieci. W latach 1974-1978 w zespole przebywał i modlił się

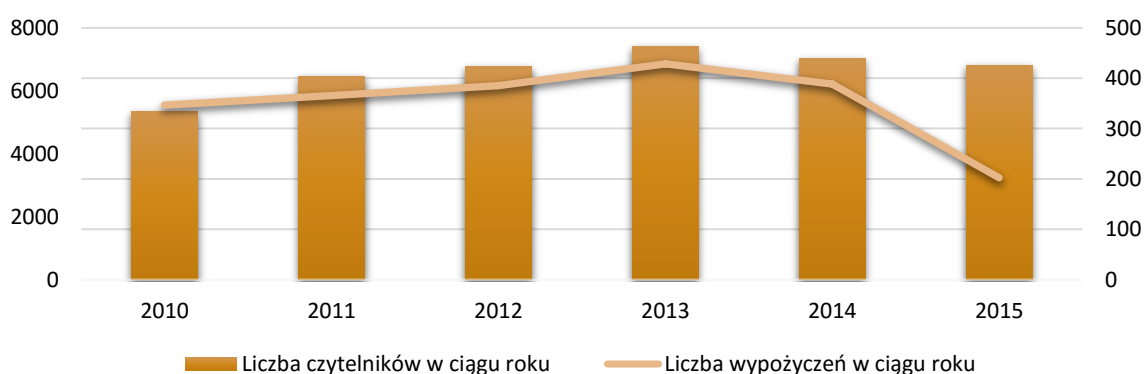
podczas wypoczynku Prymas Polski kardynał Stefan Wyszyński oraz jego gość kardynał Karol Wojtyła, ówczesny metropolita krakowski¹⁰.

Pomimo tylu walorów na terenie gminy funkcjonuje tylko jedna baza noclegowa (motel Zielony Gaj), czynne są dwa punkty gastronomiczne. Ponadto brakuje gospodarstw agroturystycznych oraz ośrodków wypoczynkowych.

KULTURA

Na terenie gminy funkcjonuje jedna Gminna Biblioteka Publiczna dysponująca księgozbiorem 15 757 woluminów (wzrost względem roku 2011 o 184, tj. 1,2%). W samym 2015 roku biblioteka odnotowała wpływ w ilości 500 woluminów książek. Poniższy wykres zawiera zestawienie liczby czytelników oraz wypożyczeń na przestrzeni lat 2010-2015. Wynika z niego, że liczba czytelników w niniejszym okresie zwiększyła się z poziomu 335 (w 2010 roku) do 426 (w 2015 roku), czyli o ponad 21%. Tendencja wzrostu w tym zakresie miała miejsce do roku 2013, a od 2014 odnotowano niewielki spadek. Analogiczna sytuacja jest w przypadku liczby wypożyczeń. Warto zaznaczyć, że wśród czytelników w 2015 roku dominowały dzieci w wieku 6-12 lat (131 osób) oraz dorośli od 25 do 44 roku życia (85 osób). Ponadto Gminna Biblioteka Publiczna na przełomie roku 2015 i 2016 przeszła kilkumiesięczny remont.

Wykres 8. Liczba czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS oraz Sprawozdania z działalności GBP w Zabrodziu z 2015 r.

Drugą instytucją kultury funkcjonującą na terenie gminy jest wymieniony wcześniej Gminny Ośrodek Kultury w Zabrodziu, posiadający do dyspozycji mieszkańców piętnaście stanowisk komputerowych, urządzenie wielofunkcyjne oraz oprogramowanie edukacyjne (m.in. encyklopedie, atlasy i słowniki języków obcych). Nadmienić należy, iż przy Gminnym Ośrodku

¹⁰ <http://www.old.zabrodzie.pl/zabrodzie.pl/indexe615.html?strona=okolice> [data dostępu: 24.05.2016 r.].

Kultury funkcjonuje pracownia komputerowa powstała w ramach projektu „Wioska internetowa – kształcenie na odległość na terenach wiejskich”. Pełni ona rolę edukacyjną, a jednocześnie umożliwia mieszkańcom bezpłatny dostęp do internetu. W pracowni komputerowej w 2015 roku odnotowano 1 368 odwiedzin.

GOK jest instytucją otwartą, współpracującą na stałe z licznymi instytucjami zarówno lokalnymi (np. szkołami), będącymi jednostkami gminy, jak również z aktywnym kołem gospodyń wiejskich w Zabrodziu. Ośrodek nawiązuje również kontakty z instytucjami szczebla ponadlokalnego (biblioteki i inne instytucje kultury). W ramach swojej działalności kulturalno-oświatowej rokrocznie organizuje:

- Gminny Przegląd Kolęd i Pastoralek,
- Konkurs Piosenki Przedszkolnej „Wesołe nutki”,
- Dożynki Gminne,
- Jubileusz 50-lecia Pożycia Par Małżeńskich,
- Konkursy (czytelnicze, plastyczne)
- Impreza plenerowa „Jagodowe żniwa za brodem”,
- Gminny Turniej Piłki Nożnej o puchar Wójta Gminy.

Ponadto w placówce funkcjonują dwie grupy taneczne: dziecięca (balet) i młodzieżowa (taniec współczesny), odbywają się także zajęcia z aerobiku dla dorosłych, warsztaty z robotyki oraz zajęcia z języka angielskiego dla dzieci i młodzieży. Instytucja jest miejscem pracy i spotkań różnego rodzaju grup kobiet samotnie wychowujących dzieci zorganizowana przez GOPS w Zabrodziu w ramach Klubu KISS. Działa na jego terenie także nieformalna grupa młodzieżowa „My Młodzi” oraz punkt konsultacyjny GKRPA, przy którym odbywają się systematyczne spotkania grup wsparcia AA i AL-ANON. Placówka organizuje również święta okolicznościowe (dzień babci, dziadka itd.), odbywają się w niej debaty i spotkania, warsztaty, a także inne inicjatywy kierowane do mieszkańców (badanie wzroku dla mieszkańców, badanie mammograficzne).

INFRASTRUKTURA REKREACYJNA I SPORTOWA

Do obiektów sportowych na terenie gminy zaliczyć należy:

1. Kompleks boisk sportowych „Orlik” przy ul. Wł. St. Reymonta 51 w Zabrodziu - składa się z boiska do piłki nożnej (o wymiarach 30 m i 62 m) ze sztuczną murawą, boiska wielofunkcyjnego (do siatkówki, koszykówki, kort do babingtona i tenisa), budynku sanitarno-szatniowego (prysznic, szatnie, toalety, pomieszczenia gospodarcze) oraz trybuny. Całość jest monitorowana i ogrodzona. Na terenie kompleksu od 2013 roku realizowany jest program sportowo-profilaktyczny np. „Zdrowo na sportowo”, w ramach, którego organizowane są różnorodne zajęcia i zawody dla wszystkich mieszkańców.
2. Siłownię zewnętrzną przy ul. Wł. St. Reymonta 51 w Zabrodziu (powierzchnia 250 m²),
3. Boiska przy placówkach oświatowych:
 - 3.1. Zespół Szkolno-Przedszkolny w Zabrodziu (Publiczna Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Zabrodziu oraz Samorządowe Przedszkole w Zabrodziu przy ul. Szkolnej 3),
 - 3.2. Zespół Szkolno-Przedszkolny w Adelinie,
 - 3.3. Punkt Przedszkolny w Kicinach,
 - 3.4. Publiczna Szkoła Podstawowa im. C.K. Norwida w Dębinkach,
4. Sale gimnastyczne przy placówkach oświatowych:
 - 4.1. Zespół Szkolno-Przedszkolny w Zabrodziu (Publiczna Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Zabrodziu oraz Samorządowe Przedszkole w Zabrodziu przy ul. Szkolnej 3),
 - 4.2. Publiczna Szkoła Podstawowa im. C.K. Norwida w Dębinkach,
 - 4.3. Zespół Szkół im. Władysława Stanisława Reymonta w Zabrodziu (Publiczne Gimnazjum im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Zabrodziu przy ul. Wł. St. Reymonta 47).

Przy placówkach oświatowych oraz w kompleksie boisk sportowych „Orlik” znajdują się również place zabaw dla dzieci.

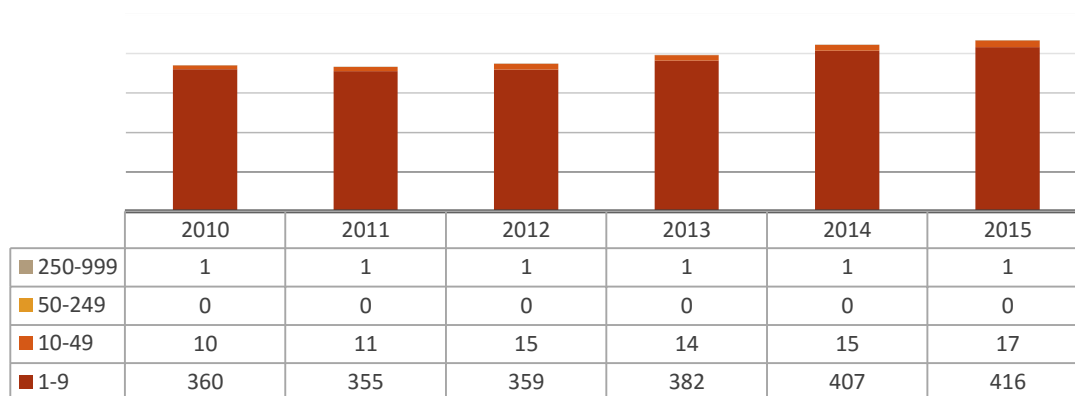
2.2.Charakterystyka gospodarcza gminy

Liczba i struktura podmiotów gospodarczych

Liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy zwiększa się. W 2015 roku odnotowano ich 434, co stanowi wzrost względem roku 2010 o 63 podmioty, czyli 14,5%. Największy udział w tym zakresie przypada na mikro przedsiębiorstwa zatrudniające od 1 do 9 pracowników (416, tj. 95,9% ogółu firm na terenie gminy). Nieco większe firmy (od 10 do 49 pracowników)

stanowią 3,9%, natomiast duże (powyżej 250 pracowników) 0,23%. W najszybszym tempie na terenie gminy przybywa mikro przedsiębiorstw, liczba małych zwiększyła się o kilka podmiotów, natomiast dużych pozostaje bez zmian. Zaznaczyć należy, że profil działalności poszczególnych firm, zwłaszcza prowadzonych przez osoby fizycznie jest bardzo zróżnicowany. Działalność gospodarczą podejmują mieszkańcy zarówno w wieku powyżej 40-go roku życia, jak i ludzie młodzi, po zakończeniu edukacji w szkołach średnich lub studiów.

Wykres 9. Liczba podmiotów wg klas wielkości na terenie gminy w latach 2010-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Warto jednocześnie zaznaczyć, że najliczniejszą grupę w 2015 roku stanowiły podmioty gospodarki narodowej prowadzące działalność w sekcjach handel hurtowy i detaliczny (65) oraz budownictwo (55). Nieco mniej odnotowano ich w przetwórstwie przemysłowym (24), działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (19), a także rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (14). Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tabela 7. Podmioty gospodarcze na terenie gminy wg sekcji PKD 2007

Sekcja	Charakterystyka podmiotów gospodarczych	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	14
C	Przetwórstwo przemysłowe	24
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	5
F	Budownictwo	55
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	65
H	Transport i gospodarka magazynowa	13
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	4

Sekcja	Charakterystyka podmiotów gospodarczych	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych
J	Informacja i komunikacja	11
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	4
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	4
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	19
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	10
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	2
P	Edukacja	7
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	12
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	5
S,T	Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	8

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zabrodzie na lata 2016-2026.

Poniższa tabela wskazuje również rozkład przedsiębiorstw na terenie gminy w podziale na sektory własności. Wynika z niej, że zdecydowana większość firm należy do sektora prywatnego (94,9% ogółu), a w tym największy odsetek stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (357 podmiotów). Przedsiębiorstwa z sektora publicznego to jedynie 5,1% ogółu. Ponadto na terenie gminy, niezmiennie od 2010 roku, funkcjonuje jedna spółdzielnia, dwie fundacje oraz jedenaście stowarzyszeń i organizacji społecznych.

Tabela 8. Podmioty gospodarki narodowej wg sektorów własności na terenie gminy w latach 2010-2015

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sektor publiczny ogółem	18	19	19	21	22	22
Sektor prywatny ogółem, w tym:	353	348	356	376	402	409
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	313	307	312	327	351	357
Spółki handlowe	4	4	6	9	10	10
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	0	0	0	0	0	0
Spółdzielnie	1	1	1	1	1	1
Fundacje	2	2	2	2	2	2
Stowarzyszenia	11	11	11	11	11	11

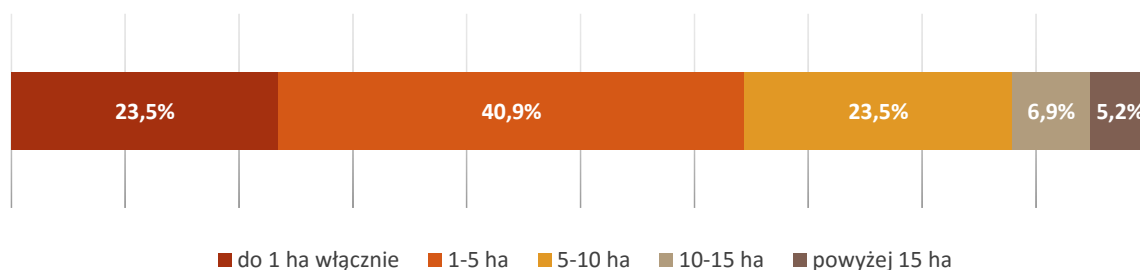
Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
i organizacje społeczne						

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

ROLNICTWO¹¹

Według danych Powszechnego Spisu Rolnego w 2010 roku na terenie gminy funkcjonowały łącznie 854 gospodarstwa rolne, z czego największy odsetek przypadają na te o powierzchni od 1 do 5 ha (349, tj. 40,9%). Po blisko 24% stanowiły natomiast gospodarstwa od 5 do 10 ha oraz do 1 ha włącznie. Najmniejszy udział w niniejszym zestawieniu mają duże gospodarstwa rolne: od 10 do 15 ha (59, tj. 6,9%) i powyżej 15 ha (44, tj. 5,2%).

Wykres 10. Struktura gospodarstw rolnych na terenie gminy w 2010 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (Powszechny Spis Rolny 2010).

Poniższa tabela zawiera dane dotyczące średniej wielkości gruntów, użytków rolnych oraz użytków rolnych w dobrej kulturze na terenie gminy w podziale na gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą, a także gospodarstwa indywidualne. Wynika z niej, iż średnia powierzchnia gruntów w obu przypadkach wynosi ponad 6 ha. Średnia powierzchnia użytków rolnych pozostaje na zbliżonym poziomie we wszystkich rodzajach gospodarstw, natomiast użytków rolnych w dobrej kulturze jest zbliżona w przypadku gospodarstw prowadzących działalność rolniczą.

Tabela 9. Średnia powierzchnia ogółem, użytków rolnych ogółem oraz użytków rolnych w dobrej kulturze

GOSPODARSTWA ROLNE OGÓŁEM		
Grunty ogółem	ha	6,43
Użytki rolne ogółem	ha	5,19
Użytki rolne w dobrej kulturze	ha	4,78
GOSPODARSTWA PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ ROLNICZĄ		
Grunty ogółem	ha	7,28
Użytki rolne ogółem	ha	5,92

¹¹ Dane dla roku 2010, na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego.

Użytki rolne w dobrej kulturze	ha	5,73
GOSPODARSTWA INDYWIDUALNE		
Grunty ogółem	ha	6,41
Użytki rolne ogółem	ha	5,18
Użytki rolne w dobrej kulturze	ha	4,77
GOSPODARSTWA INDYWIDUALNE PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ ROLNICZĄ		
Grunty ogółem	ha	7,25
Użytki rolne ogółem	ha	5,91
Użytki rolne w dobrej kulturze	ha	5,72

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (Powszechny Spis Rolny 2010).

Gospodarstwa rolne posiadają łącznie grunty o powierzchni 5 302,39 ha, z czego zdecydowaną większość stanowią użytki rolne. Istotny odsetek przypada również na użytki rolne w dobrej kulturze oraz te pozostające pod zasiewami, a także łąki. Szczegółowe dane w tym zakresie zawiera poniższa tabela.

Tabela 10. Użytkowanie gruntów przez gospodarstwa

Wyszczególnienie	Gospodarstwa rolne ogółem		Gospodarstwa indywidualne	
	liczba	powierzchnia [w ha]	liczba	powierzchnia [w ha]
Grunty ogółem	824	5 302,39	823	5 274,55
Użytki rolne ogółem	824	4 276,08	823	4 261,90
Użytki rolne w dobrej kulturze	686	3 940,44	685	3 929,61
Pod zasiewami	521	1 988,89	520	1 986,22
Grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	71	127,87	70	125,32
Uprawy trwałe	21	6,07	21	6,07
Sady ogółem	19	5,39	19	5,39
Ogrody przydomowe	51	2,90	51	2,90
Łąki trwałe	600	1 578,13	599	1 572,02
Pastwiska trwałe	181	237,08	181	237,08
Pozostałe użytki rolne	220	335,64	219	332,29
Lasy i grunty leśne	559	748,19	558	736,30
Pozostałe grunty	661	287,12	660	276,35

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (Powszechny Spis Rolny 2010).

Największa liczba gospodarstw na terenie gminy hoduje bydło (276), w tym przede wszystkim krowy. Nie oznacza to jednak, iż niniejszych zwierząt gospodarskich jest najwięcej. W tym zakresie odznacza się drób (ponad 4 000 sztuk) - przede wszystkim drób kurzy. Do zwierząt hodowanych najrzadziej zaliczyć należy natomiast konie.

Tabela 11. Zwierzęta gospodarskie oraz gospodarstwa je hodujące

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw	Zwierzęta gospodarskie
------------------	--------------------	------------------------

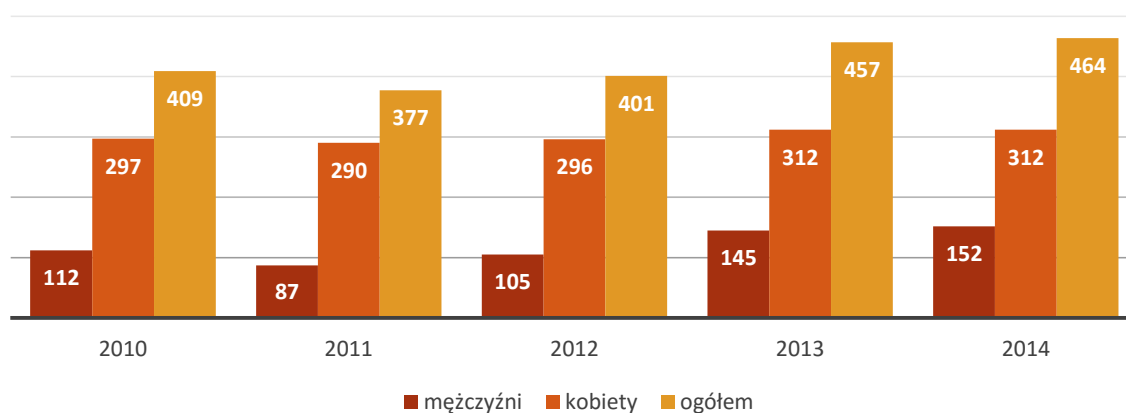
Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw	Zwierzęta gospodarskie
Bydło razem	276	2 767
➤ Bydło krowy	256	1 520
Trzoda chlewna razem	108	1 108
➤ Trzoda chlewna lochy	74	120
Konie	153	374
Drób ogółem	231	4 062
➤ Drób kurzy	227	3 789

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (Powszechny Spis Rolny 2010).

Zatrudnienie

Liczba pracujących mieszkańców systematycznie zwiększa się (wyjątkiem był jedynie rok 2011). Odnotowano wzrost w tym zakresie - względem roku 2010 - o 55 osób, tj. 11,9%. Zaznaczyć należy, że dużo wyższe zatrudnienie dotyczy kobiet niż mężczyzn (ponad dwukrotna różnica). W analizowanym okresie liczba pracujących kobiet zwiększyła się nieznacznie (z poziomu 297 do 312), wyższe wyniki zaobserwowano w przypadku mężczyzn (z poziomu 112 do 152).

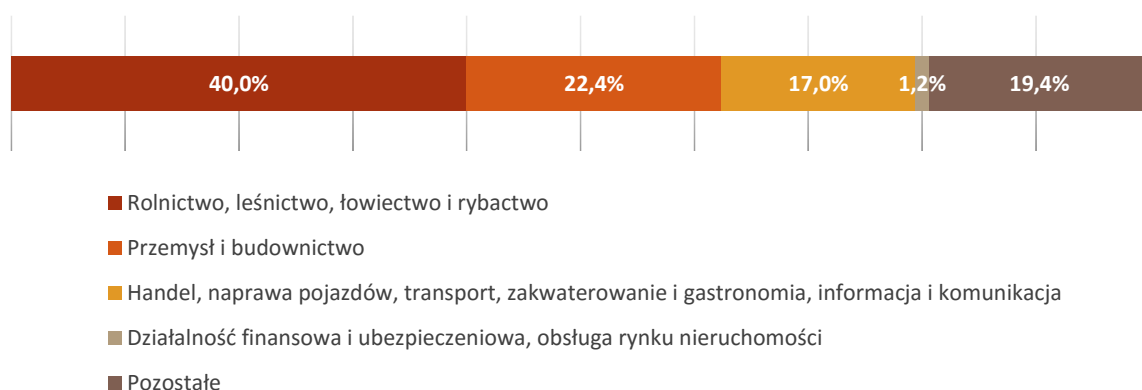
Wykres 11. Pracujący wg płci na terenie gminy w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Jak wynika z poniższego wykresu 40% osób zaliczonych do pracujących na terenie gminy znalazło zatrudnienie w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie. Blisko ¼ z nich pracuje natomiast w sektorze związanym z przemysłem i budownictwem, a nieco mniejszy odsetek w handlu, naprawie pojazdów, transporcie, zakwaterowaniu i gastronomii, informacji, a także komunikacji. Najmniejszy udział przypada na osoby zatrudnione w działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz związanej z obsługą rynku nieruchomości.

Wykres 12. Struktura zatrudnienia na terenie powiatu wg sektorów ekonomicznych

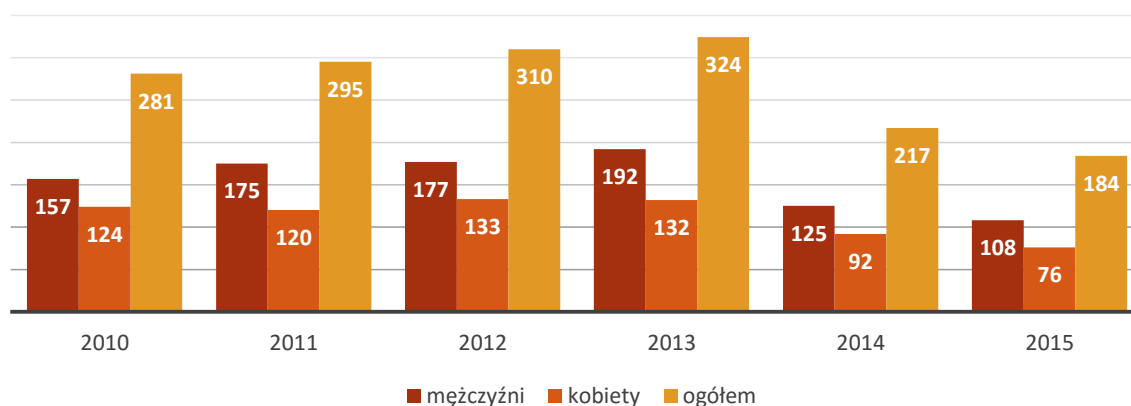
http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Zabrodzie

Istotne w kontekście zatrudnienia są również wyjazdy oraz przyjazdy do pracy. Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że w 2014 roku liczba mieszkańców wyjeżdżających poza gminę do pracy kształtowała się na poziomie 520 osób, natomiast przyjeżdżających 97. Saldo przyjazdów i wyjazdów wynosi zatem -423, co wskazuje, iż mieszkańcy są zatrudniani głównie w większych ośrodkach usytuowanych w pobliżu gminy.

Stan i struktura bezrobocia

Liczba osób pozostających bez pracy na terenie gminy w 2015 roku kształtowała się na poziomie 184, co stanowi spadek w tym zakresie (względem roku 2010) o 34,5%. Zaznaczyć należy, że liczba bezrobotnych zwiększała się do roku 2013, po czym nastąpił istotny spadek – tendencja ta widoczna jest w przypadku dwóch ostatnich lat. Sytuacja pozostawania bez pracy w większym stopniu dotyczy jednak mężczyzn niż kobiety (stanowią oni 58,7% bezrobotnych). Liczba bezrobotnych mężczyzn na przestrzeni analizowanego okresu zmniejszyła się o 31,2%, natomiast kobiet o 38,7%.

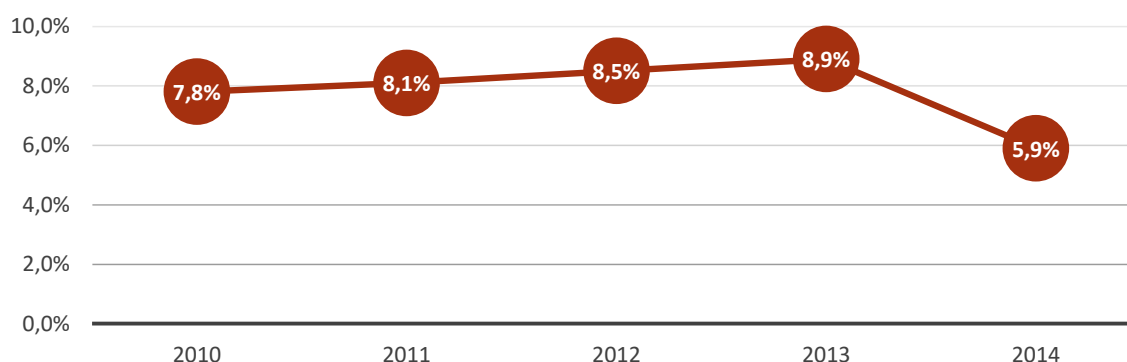
Wykres 13. Bezrobotni zarejestrowani na terenie gminy w latach 2010-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2015 roku osiągnął poziom 5,9%, co stanowi spadek względem roku 2010 o 1,9 p.p. Najwyższą wartość niniejszego wskaźnika odnotowano w roku 2013 (8,9%). Szczegółowe dane przedstawiono poniżej.

Wykres 14. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

2.3.Charakterystyka społeczna gminy

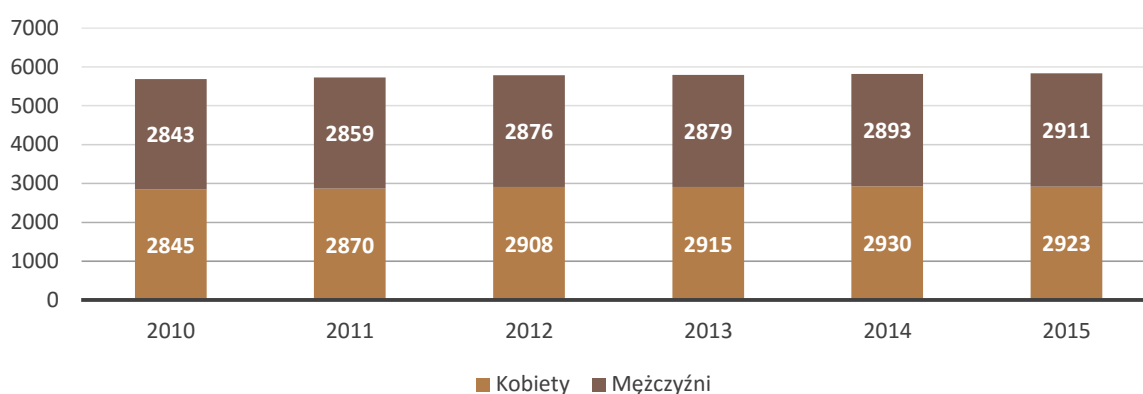
Struktura demograficzna i społeczna gminy

Liczba ludności zamieszkującej gminę Zabrodzie w 2015 roku kształtowała się na poziomie 5 834 osób, w tym 2 911 mężczyzn (49,9%) oraz 2 923 kobiety (50,1%). Jednocześnie zaznaczyć należy, że w analizowanym okresie odnotowano ogólny wzrost ludności o 2,5% (w przypadku kobiet 2,7%, a mężczyzn 2,3%). Współczynnik feminizacji w 2014 roku kształtował się na poziomie 100 (podobnie jak maskulinizacji), czyli na 100 mężczyzn przypadało dokładnie tyle

samo kobiet. Struktura ludności pod względem płci jest zatem bardzo równomierna. Gęstość zaludnienia w gminie wynosi 64 osoby na 1 km².

Dodać należy, że według danych za 2014 rok prawie 30% mieszkańców gminy jest stanu wolnego, ponad połowa (57,7%) żyje w małżeństwie, 3,1% jest po rozwodzie, natomiast niecałe 10% stanowią wdowcy i wdowy (9,2%)¹². Liczba zawieranych rocznie małżeństw w na przestrzeni lat 2010-2014 kształtowała się na poziomie 36-34.

Wykres 15. Struktura ludności gminy w latach 2010-2014 wg płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Gminy w Zabrodziu.

W poniższej tabeli zawarto natomiast liczbę ludności poszczególnych miejscowości w gminie Zabrodzie. Do większych zaliczyć należy: Zabrodzie (685 mieszkańców), Niegów (683), Mostówkę (660) oraz Dębinki (550). Natomiast do najmniejszych: Karolinów (42), Mościska (81), Młynarze (94), a także Podgac (95).

Tabela 12. Liczba mieszkańców poszczególnych miejscowości gminy Zabrodzie wg płci w 2015 roku

Miejscowość	Kobiety	Mężczyźni	Razem
Adelin	89	104	193
Anastazew	71	79	150
Basinów	67	64	131
Choszczowe	102	95	197
Dębinki	281	269	550
Gaj	142	178	320
Głuchy	140	141	281
Karolinów	19	23	42
Kiciny	74	70	144
Lipiny	144	126	270
Młynarze	46	48	94

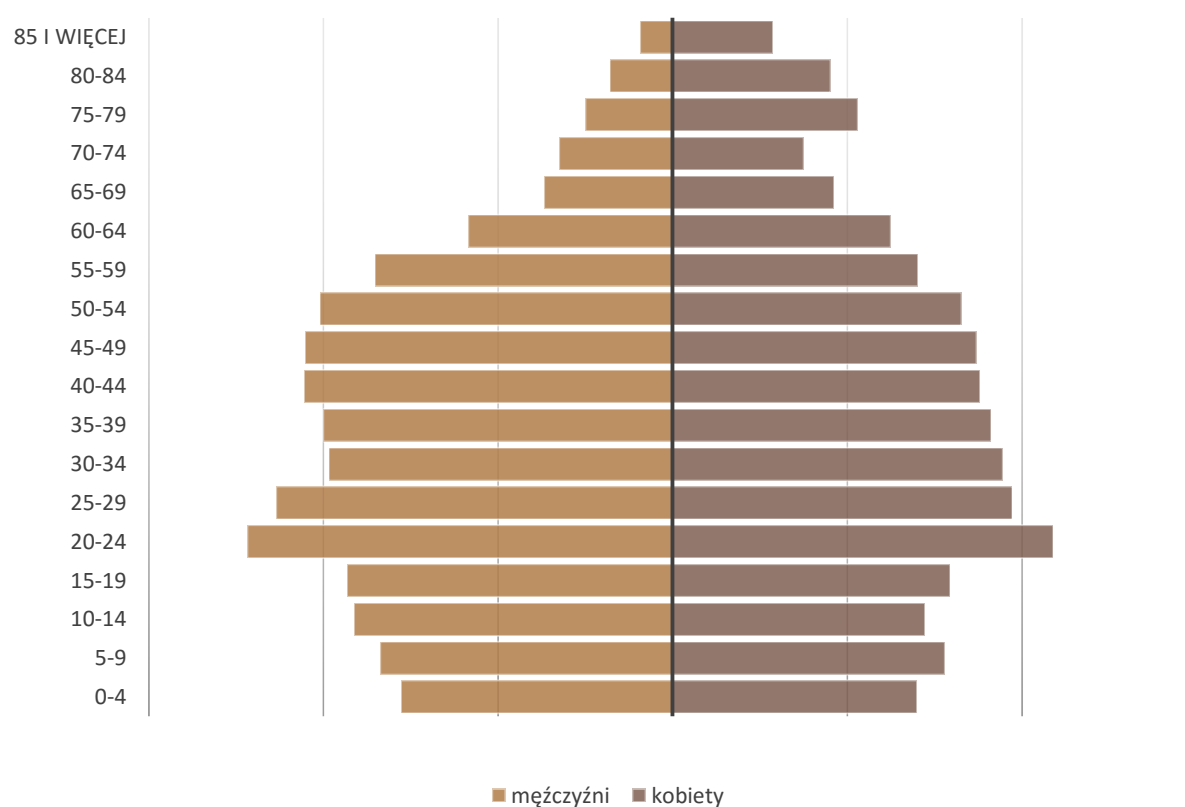
¹² Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zabrodzie na lata 2016-2026.

Miejscowość	Kobiety	Mężczyźni	Razem
Mostówka	352	308	660
Mościska	38	43	81
Niegów	344	339	683
Obręb	75	81	156
Płatków	61	71	132
Podgać	45	50	95
Przykory	88	93	181
Słopsk	165	178	343
Wysychy	127	129	256
Zabrodzie	353	332	685
Zazdrość	100	90	190

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Gminy w Zabrodziu.

Poniższy wykres przedstawia strukturę ludności gminy pod względem wieku i płci. Wynika z niego, iż dysproporcja pomiędzy liczbą kobiet i mężczyzn występuje w poszczególnych przedziałach wiekowych. Mężczyźni stanowią liczebną przewagę w przedziale od 0 do 24 lat włącznie oraz pomiędzy 35 a 64 rokiem życia, natomiast kobiety w przedziale wiekowym 25-34 lata oraz powyżej 65 roku życia. W przypadku kobiet największa różnica widoczna jest w przedziałach: 75-79 lat (prawie dwukrotnie więcej niż mężczyzn), 80-84 lata (ponad dwuipółkrotnie więcej) oraz powyżej 85 roku życia (tutaj różnica jest największa, bo trzyipółkrotna). Istotne dysproporcje w przypadku mężczyzn do kobiet dotyczą przedziałów: 5-9 lat, 35-39 lat, 40-44 lata oraz 45-49 lat. Warto jednocześnie zaznaczyć, że osoby poniżej 20 roku życia w 2014 roku stanowiły prawie 1/4 mieszkańców (24,5%), a osoby powyżej 65 12,5%.

Wykres 16. Piramida wieku ludności gminy w roku 2014

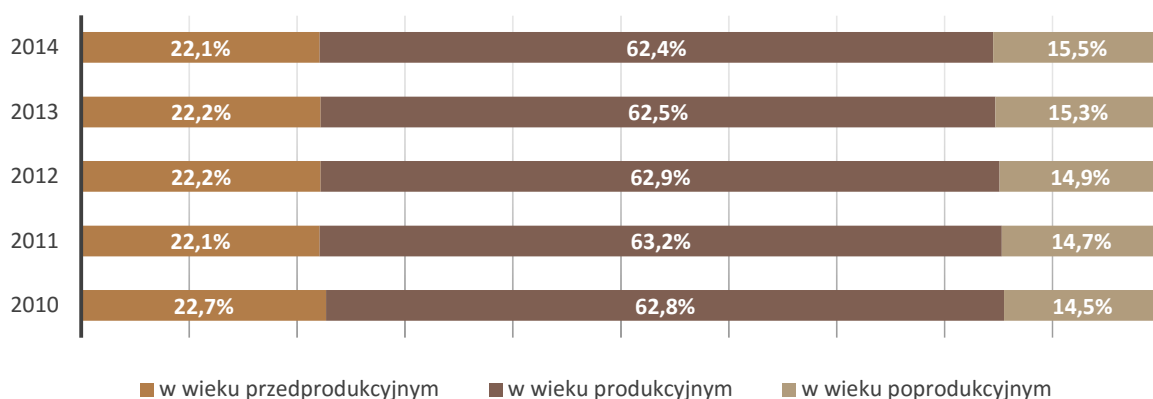

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku odznacza się tendencją niekorzystną. W latach 2010-2014 o 0,6 p.p. zmniejszył się odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym oraz o 0,4 p.p. w wieku produkcyjnym. Zwiększył się natomiast udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym z 14,5% do 15,5%. Wskaźniki obciążenia demograficznego kształtują się następująco:

- Na 1000 osób w wieku produkcyjnym przypada 60,2 osób w wieku nieprodukcyjnym.
- Na 1000 osób w wieku przedprodukcyjnym przypada 70,3 osób w wieku poprodukcyjnym.
- Na 1000 osób w wieku produkcyjnym przypada 24,8 osób w wieku poprodukcyjnym.

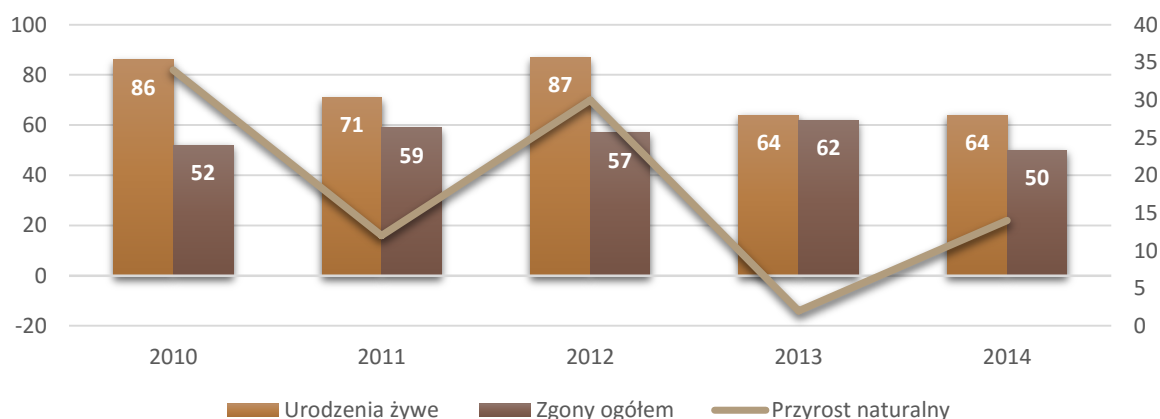
Wykres 17. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Przyrost naturalny na terenie gminy w analizowanym okresie kształtował się na poziomie dodatnim, co oznacza, że liczba urodzeń żywych była wyższa niż zgonów. Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w roku 2010 (34), zaś najniższą w 2013 (2). Warto zaznaczyć, że liczba urodzeń żywych na 1 000 ludności w 2014 roku wyniosła 10,9, natomiast zgonów 8,5.

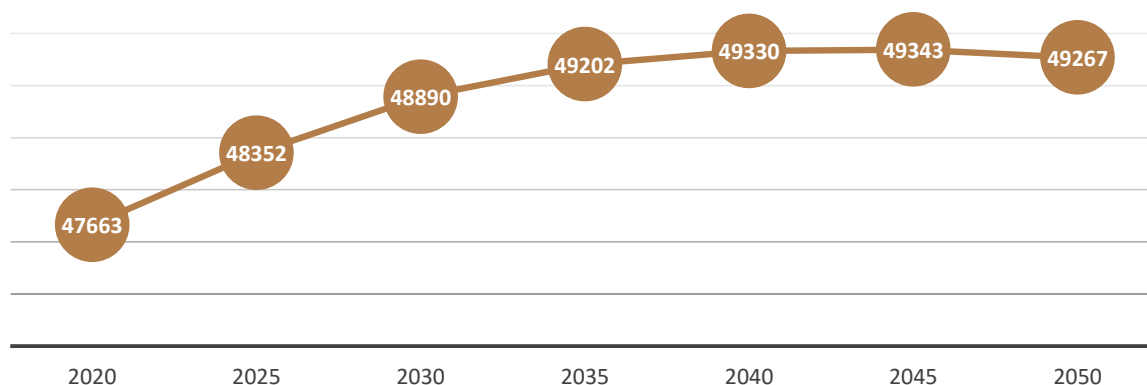
Wykres 18. Przyrost naturalny na terenie gminy w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego liczba ludności na terenach wiejskich powiatu wyszkowskiego będzie wzrastała aż do roku 2050, po czym nastąpi niewielki spadek w tym zakresie. Przewidywany wzrost, chociaż niewielki będzie systematyczny. Szczegółowe dane przedstawiono poniżej.

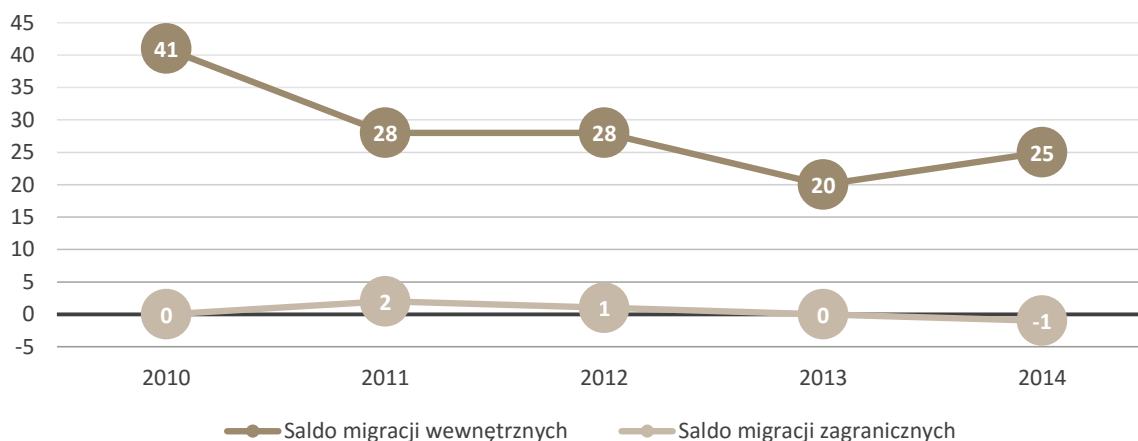
Wykres 19. Prognoza ludności wg płci dla terenów wiejskich powiatu wyszkowskiego do roku 2045

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Analizując strukturę demograficzną gminy należy wspomnieć również o migracjach, zarówno zagranicznych, jak i wewnętrznych. Jak wynika z poniższego wykresu, saldo migracji wewnętrznych kształtuje się na poziomie dodatnim, chociaż względem roku 2010 jego wartość zmalała. W przypadku salda migracji zagranicznych jego wartość w analizowanym okresie wahała się od 2 do -1. Niniejsze wartości świadczą o tym, że gmina jest atrakcyjna dla mieszkańców innych obszarów Polski. Istotne w tym względzie jest jej położenie w niedalekiej odległości od Warszawy.

Wykres 20. Saldo migracji zewnętrznych i wewnętrznych w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

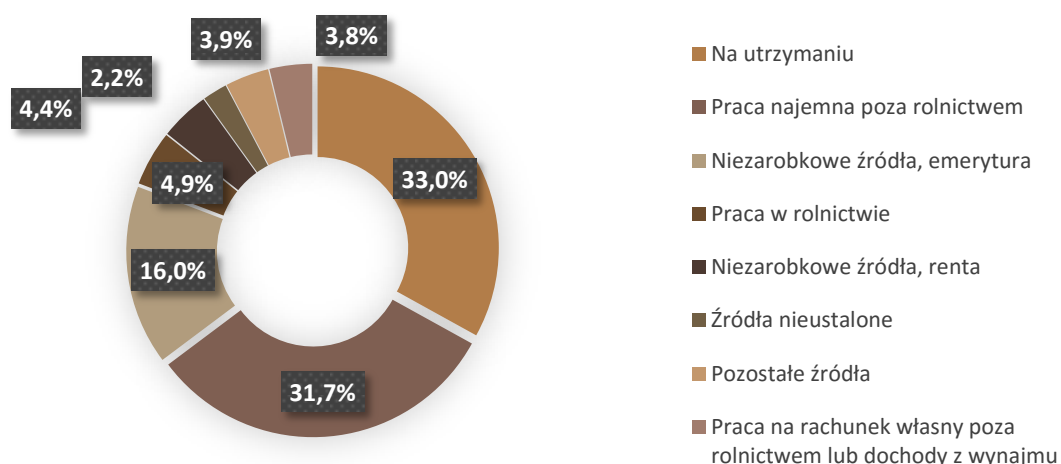
Zamożność społeczeństwa

Analizując poziom życia mieszkańców należy zaznaczyć, że w 2015 roku dochody gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosły 3 173 zł, przy wydatkach w wysokości 2 952 zł.

W tym samym roku wydatki na pomoc społeczną, świadczenia rodzinne, a także zapobieganie uzależnieniom stanowiły 19,1% całości wydatku gminnego budżetu (17 235 044 zł).

Ze względu na agregację danych dostępnych w ramach publikacji GUS, poniżej przedstawione zostało zestawienie dotyczące źródeł utrzymania ludności w powiecie wyszkowskim. Według danych największy odsetek w ludności stanowią osoby „na utrzymaniu” (33,0%) oraz wykonujące prace najemne poza rolnictwem (31,7%). Istotny procent przypada także na niezarobkowe źródło w postaci emerytury. Niższe wskaźniki udziału dotyczyły: pracy w rolnictwie (4,9%), niezarobkowego źródła w postaci renty (4,4%) oraz pracy na rachunek własny (3,8%).

Wykres 21. Ludność wg źródła utrzymania w powiecie wyszkowskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (Narodowy Spis Powszechny 2011).

Dane na poziomie gminy dotyczą natomiast dochodów gospodarstw. Z analizy wynika, że największa ich liczba utrzymuje się z działalności rolniczej (687) oraz pracy najemnej (409). 261 gospodarstw posiada dochody w postaci emerytury i renty, a 165 jako źródło wskazało pozarolniczą działalność gospodarczą. Jedynie 50 podmiotów zadeklarowało, że posiadają dochody z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą.

Tabela 13. Dochody gospodarstw domowych na terenie gminy

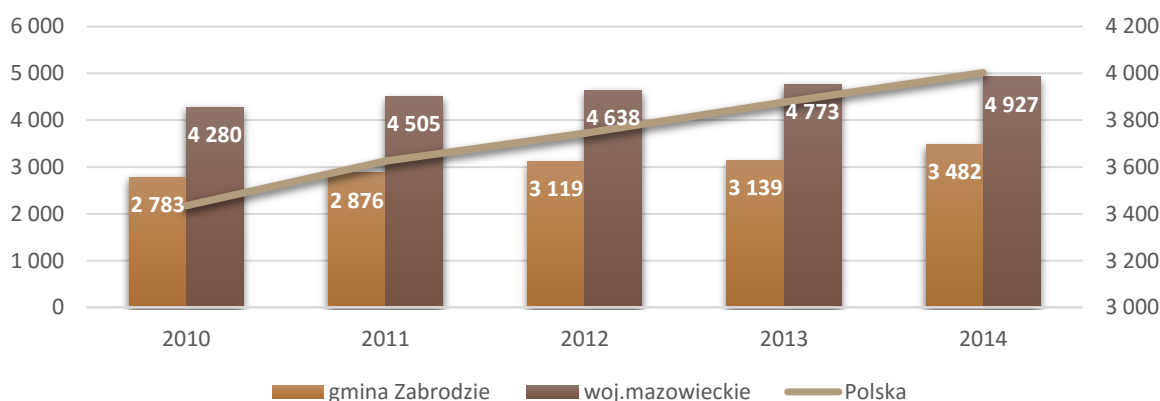
GOSPODARSTWA DOMOWE Z DOCHODAMI Z RÓŻNYCH ŹRÓDEŁ	
z dochodem z działalności rolniczej	687
z dochodem z emerytury i renty	261
z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej	165
z dochodem z pracy najemnej	409
z dochodem z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą	50
bez dochodów z działalności rolniczej	137

GOSPODARSTWA DOMOWE Z DOCHODAMI Z RÓŻNYCH ŹRÓDEŁ	
bez dochodów z emerytury i renty	563
bez dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej	659
bez dochodów z pracy najemnej	416
bez dochodów z innych niezarobkowych źródeł poza emerytura i rentą	774
OGÓŁEM	824

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (Powszechny Spis Rolny 2010).

Istotne w kontekście zamożności mieszkańców jest również przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na terenie gminy, które w latach 2010-2014 zwiększyło się o 699 zł i w 2014 roku kształtowało się na poziomie 3 482 zł. W relacji do średniej krajowej (Polska=100%) wynosi natomiast 87,0%. Wraz ze wzrostem wynagrodzenia w regionie zwiększył się również jego udział w relacji do średniej krajowej, co oznacza, że zarobki na terenie gminy wzrastają w porównywalnym tempie jak zarobki w innych częściach kraju.

Wykres 22. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w latach 2010-2014

Źródło: http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Zabrodzie

Ochrona zdrowia

Na terenie gminy Zabrodzie od 2012 roku funkcjonują dwie jednostki świadczące podstawową opiekę zdrowotną:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej – personel stanowi 4 lekarzy (ze specjalizacjami: medycyna rodzinna, medycyna ogólna, pediatria, epidemiologia) oraz 3 pielęgniarki;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Poradnia Medycyny Rodzinnej – przychodnia zatrudnia 1 lekarza oraz 3 pielęgniarki.

Na przestrzeni lat 2010-2014 zwiększyła się liczba porad udzielonych w ramach podstawowej i ambulatoryjnej opieki zdrowotnej z poziomu 22 008 do 26 131, tj. o 15,8%. Ponadto na terenie gminy funkcjonuje jedna apteka, zlokalizowana przy ulicy Reymonta w Zabrodziu. Zaznaczyć należy, że najbliższy Szpitalny Oddział Ratunkowy znajduje się w Wyszku przy Samodzielnym Publicznym Zespole Zakładów Opieki Zdrowotnej.

Tabela 14. Wybrane dane dla opieki zdrowia na terenie gminy

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba przychodni ogółem, w tym:	3	3	3	2	2
➤ Przychodnie niepubliczne	3	3	-	-	-
Podstawowa opieka zdrowotna – liczba udzielonych porad ogółem	22 008	20 577	22 578	26 430	26 131
Ambulatoryjna opieka zdrowotna – liczba udzielonych porad lekarskich ogółem	-	-	22 578	26 430	26 131

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Jak wynika ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zabrodzie na lata 2016-2026 najczęstsze problemy zdrowotne dotyczące mieszkańców to:

- palenie papierosów oraz związane z nim choroby (m.in. przewlekłe zapalenie oskrzeli, astma, nowotwory układu oddechowego, choroba niedokrwienna serca, miażdżyca),
- otyłość oraz powiązane z nią problemy zdrowotne (m.in. nadciśnienie tętnicze, cukrzyca, miażdżyca, niewydolność serca),
- problemy zdrowotne związane z ciężką pracą fizyczną oraz nieprzestrzeganiem zasad BHP (m.in. dyskopatia, urazy i ich następstwa),
- nadużywanie alkoholu oraz powiązane z nim problemy,
- starość oraz powiązane z nią spektrum problemów zdrowotnych,
- sezonowe infekcje układu oddechowego.
- choroby układu krążenia,
- schorzenia narządu ruchu,
- choroby nowotworowe,
- choroby układu nerwowego.

Zaznaczyć należy, że infrastruktura związana z ochroną zdrowia jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb mieszkańców gminy. W dalszym ciągu są zmuszeni, w przypadku

poważnych problemów zdrowotnych, wymagających pomocy specjalistów, do poszukiwania pomocy w placówkach zlokalizowanych w większych ośrodkach.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego najczęściej osób w gminie umiera z powodu chorób układu krążenia (51,1%), ale również nowotworów (21,3%) i chorób układu oddechowego (8,3%).

Szkolnictwo i edukacja

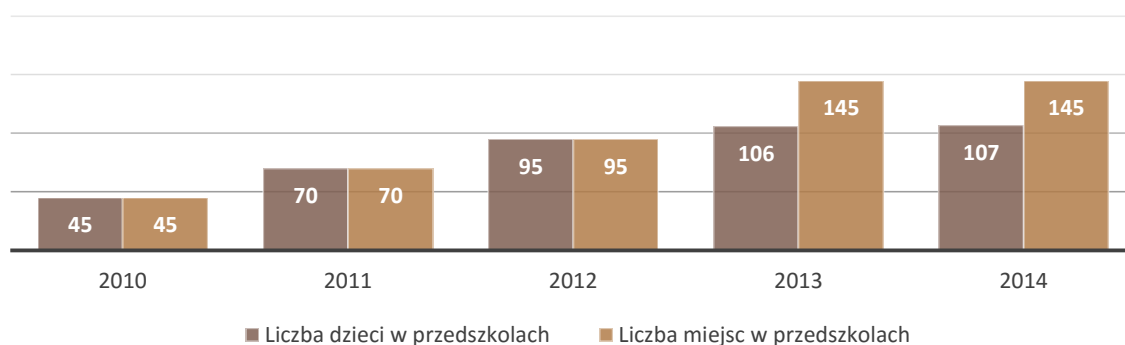
PUNKTY PRZEDSZKOLNE

Na terenie gminy nie funkcjonuje żaden żłobek ani klub dziecięcy, natomiast zlokalizowane są placówki przedszkolne lub oddziały „0”:

- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Zabrodziu,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Adelinie,
- Punkt Przedszkolny w Kicinach,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. C. K. Norwida w Dębinkach.

W analizowanym okresie systematycznie wzrastała liczba miejsc dostępnych w przedszkolach dla najmłodszych mieszkańców gminy - z 45 w 2010 roku do 107 w 2014. Poniższy wykres prezentuje również liczbę dzieci uczęszczających do tego typu placówek. W latach 2010-2012 liczba oferowanych miejsc wykorzystana była maksymalnie, odmienna sytuacja ma miejsce od roku 2013.

Wykres 23. Liczba miejsc w przedszkolach oraz uczęszczających do nich dzieci

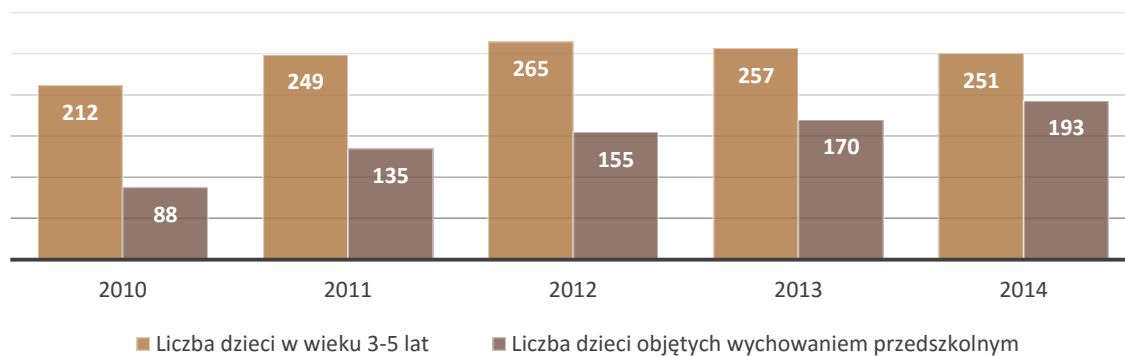

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2014 roku w gminie było 251 dzieci w wieku przedszkolnym (3-5 lat). Na przestrzeni lat 2010-2014 zauważyć można tendencję rosnącą w tym zakresie – rodzi się coraz więcej dzieci – wyjątkiem jest rok 2014. Zwiększa się również odsetek najmłodszych mieszkańców gminy

objętych wychowaniem przedszkolnym: z 41,5% w roku 2010 do 76,9% w 2014. Zaznaczyć należy, że w dalszym ciągu wysoki odsetek dzieci nie uczęszcza do placówek przedszkolnych.

Wykres 24. Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

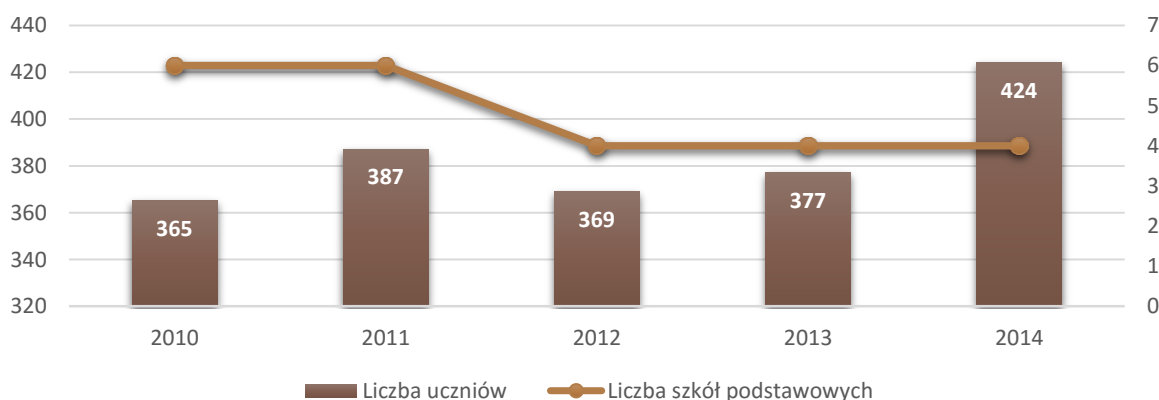
SKOLNICTWO PODSTAWOWE

Od 2012 roku na terenie gminy Zabrodzie funkcjonują cztery szkoły podstawowe, tj.:

- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Zabrodziu,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Adelinie,
- Punkt Przedszkolny w Kicinach,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. C. K. Norwida w Dębinkach.

Liczba uczniów uczęszczających do placówek w poszczególnych latach wahała się, jednak w 2014 roku odnotowano istotny wzrost (o 13,9% względem roku 2010) w tym zakresie. Liczba uczniów przypadających na jeden oddział kształtowała się na poziomie 14 osób. Szczegółowe dane przedstawia poniższy wykres.

Wykres 25. Liczba szkół oraz uczniów do nich uczęszczających w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zaznaczyć należy również, że liczba etatów dla nauczycieli pełno i niepełno zatrudnionych w placówkach nauczania elementarnego zmniejszyła się w niewielkim stopniu - z 29,21 do 28,59.

SZKOLNICTWO GIMNAZJALNE

Na terenie gminy funkcjonuje jedno Publiczne Gimnazjum im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Zabrodziu, mieszczące się w Zespole Szkół im. Władysława Stanisława Reymonta. Liczba uczniów placówki z roku na rok maleje, wyjątkiem w tym zakresie jest rok 2014, w którym odnotowano niewielki wzrost względem roku poprzedniego. Szczegółowe dane zawiera poniższy wykres.

Warto zaznaczyć, że w 2014 roku na oddział przypadało 22 uczniów, a liczba etatów dla nauczycieli zmalała z 14,32 do 12,76.

Wykres 26. Liczba szkół gimnazjalnych i uczęszczających do nich uczniów w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Bezpieczeństwo mieszkańców

Za bezpieczeństwo mieszkańców gminy odpowiada Komenda Powiatowa Policji w Wyszkowie. Ze Sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Zabrodzie wynika, że w 2015 roku sporządzono 11 Niebieskich Kart w związku z przemocą w rodzinie (rok wcześniej o jedną więcej), a zatrzymano w związku z tym 6 osób.

Według danych GUS wskaźnik popełnionych przestępstw na 1000 mieszkańców w gminie wynosi 18,68 (i jest jednocześnie niższy od średniej dla województwa - 22,09), a wskaźnik wykrywalności sprawców kształtuje się na poziomie 58% (dla województwa 54%).

Na terenie gminy funkcjonują również dwie jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych - w Zabrodziu i Słopsku. Pierwsza z nich posiada w wyposażeniu:

- Średni samochód ratowniczo - gaśniczy - (GBA 2,5/24 Man TGM 13.280),
- Średni samochód ratowniczo - gaśniczy – (GBA 2/16 Starman),
- Średni samochód ratowniczo - gaśniczy – (GBM 2,5/8 Star 244),
- Łódź aluminiowa płaskodenna z silnikiem zaburtowym HONDA BF 50 LRTU,
- Średni zestaw hydraulicznych narzędzi ratowniczych firmy HOLMATRO.

Natomiast OSP w Słopsku dysponuje:

- Samochodem ratowniczo – gaśniczym, średni – Mercedes,
- Łodzią płaskodenną (4 osobową).

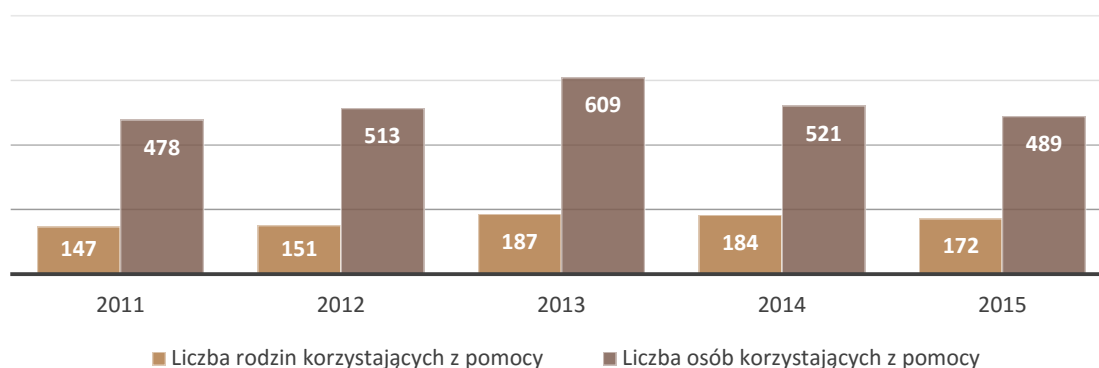
Zaznaczyć należy jednocześnie, że w celu podniesienia bezpieczeństwa na stronie internetowej gminy zamieszczona jest również informacja dla mieszkańców z terenów zagrożonych powodzią (instrukcja postępowania, dane kontaktowe itd.) wraz z linkiem dostępu do map ryzyka i zagrożenia powodziowego.

Pomoc społeczna

Pomoc społeczną gminy realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabrodziu, do którego zadań należy przede wszystkim: wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia ich niezbędnych potrzeb, udzielanie pomocy w formie świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego, podejmowanie działań mających na celu życiowe usamodzielnienie osób oraz rodzin za pomocą pracy socjalnej i poradnictwa, a także prowadzenie postępowań wobec dłużników alimentacyjnych.

W 2015 roku 8,37% mieszkańców zostało objętych pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zabrodziu – 489 osób z 172 rodzin. Od 2013 roku obserwowany jest spadek liczby świadczeniobiorców. Szczegółowe dane zawiera poniższy wykres.

Wykres 27. Liczba gospodarstw domowych i osób korzystających z wszystkich form pomocy i pracy socjalnej świadczonych przez GOPS w gminie w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zabrodziu za lata 2011-2015.

Poniższa tabela zawiera dane dotyczące wybranych świadczeń opieki społecznej. Jak wskazano wcześniej, od 2013 roku maleje liczba świadczeniobiorców – spadek o 29,3% względem roku 2015. Istotne wahania występują natomiast w przypadku osób korzystających ze świadczeń rodzinnych, chociaż na przestrzeni analizowanego okresu najniższą wartość osiągnięto w roku 2015 (515 osób). Na zbliżonym poziomie pozostaje liczba rodzin, którym udzielono wyłącznej pracy socjalnej (od 36 do 50). W przypadku wydatków ponoszonych przez gminę na świadczenia z opieki społecznej największe środki przeznaczone są na realizację świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego – rokrocznie ponad 2 mln zł. Istotny odsetek stanowią również kwoty wydatkowane na Domy Pomocy Społecznej (w 2015 roku prawie 90 tys. zł), usługi opiekuńcze (ponad 30 tys. – zmniejszenie środków względem roku 2010 o ponad połowę), a także zasiłki celowe i okresowe (około 30 tys. zł). Ponadto na świadczenia realizowane w ramach zadań własnych gminy wydatkowano w 2015 roku na łączną kwotę 384 396,90 zł. Szczegółowe dane dla lat 2010-2015 przedstawiono w poniższej tabeli.

Warto zaznaczyć, że od kilku lat GOPS w Zabrodziu realizuje program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Niniejsza inicjatywa adresowana jest zarówno do dzieci realizujących obowiązek szkolny, jak i osób, które z powodu niepełnosprawności, przewlekłej choroby lub bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych nie mogą zapewnić rodzinie posiłku. Ponadto Ośrodek jest inicjatorem wielu działań aktywizujących środowisko lokalne.

Tabela 15. Opieka społeczna - wybrane dane

Zadanie	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba świadczeniobiorców					
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	254	239	287	235	203
Liczba osób korzystających ze świadczeń rodzinnych	694	658	591	618	515
Liczba osób korzystających ze świadczeń przyznanych w ramach zadań własnych gminy	254	239	287	235	203
Liczba rodzin, którym udzielono pomocy w postaci wyłącznej pracy socjalnej	46	19	36	49	50
Wydatki poniesione na realizację wybranych zadań					
Kwota wydatkowanych środków na realizację świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego	2.065.859,50	2.151.352,07	2.141.711,50	2.129.613,09	2.151.171,65
Kwota wydatkowana ze środków własnych na zasiłki celowe i okresowe	30.106,44	37.861,10	21.238,71	48.114,00	31.285,00
Kwota wydatkowana w ramach zadań własnych gminy na zasiłki stałe	18.399,16	0,00	0,00	0,00	0,00
Kwota wydatkowana na świadczenia ogółem realizowane w ramach zadań własnych gminy	369.915,14	377.716,60	404.102,89	380.185,29	384.396,90
Kwota wydatkowana na usługi opiekuńcze w ramach zadań własnych gminy	73.342,22	61.934,80	39.722,20	46.009,20	33.747,80
Kwota wydatkowana na Domy Pomocy Społecznej w ramach zadań własnych gminy	45.574,05	48.371,52	52.257,16	60.187,69	88.466,80

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zabrodziu za lata 2011-2015.

Istotne w przypadku pomocy społecznej jest również przedstawienie powodów pozostawiania w trudnej sytuacji życiowej. W 2015 roku największa liczba rodzin doświadczyła długotrwałej lub ciężkiej choroby (90), niewiele mniej ubóstwa (77). Istotnymi problemami dotyczącymi mieszkańców są także niepełnosprawność (56 rodzin) oraz bezrobocie (53). Ponad 30 rodzin

ma potrzebę ochrony macierzyństwa, tyle samo nie radzi sobie w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, a 20 doświadczyło alkoholizmu. Najrzadziej odnotowywanymi problemami na terenie gminy są: przemoc w rodzinie (12), zdarzenia losowe (6), trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego (3), sytuacja kryzysowa oraz bezdomność (po 2 rodziny). Dokładne dane dla lat 2011-2015 zawiera poniższa tabela.

Tabela 16. Powody trudnej sytuacji życiowej

Powód trudnej sytuacji życiowej	2011	2012	2013	2014	2015
	Liczba rodzin				
Ubóstwo	94	85	95	82	77
Sieroctwo	0	0	0	0	0
Bezdomność	3	0	1	3	2
Potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym:	45	54	61	45	38
– Wielodzietność	29	42	50	39	29
Bezrobocie	65	59	71	69	53
Niepełnosprawność	60	52	64	59	56
Długotrwała lub ciężka choroba	100	89	104	99	90
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	37	35	44	42	38
Przemoc w rodzinie	7	7	6	16	12
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0
Alkoholizm	33	31	25	21	20
Narkomania	0	0	0	0	0
Trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	2	0	4	4	3
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	0	0	0	0	0
Zdarzenia losowe	1	2	3	4	6
Sytuacja kryzysowa	7	3	13	16	2
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zabrodziu za lata 2011-2015.

Jak wynika z publikowanych rokrocznie „Sprawozdań z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zabrodziu” świadczenia rodzinne najczęściej przyznawane są rodzinom jednoosobowym (2015 - 62 rodziny). Nieco rzadziej otrzymują je gospodarstwa składające się z pięciu i więcej osób (34), dwóch (28) lub trzech (27), a najrzadziej z czterech (21). Warto

zaznaczyć, że wśród wszystkich gospodarstw domowych, którym przyznane zostały w 2015 roku świadczenia, rodziny posiadające dzieci stanowiły niecałe 40%. W tym przypadku najczęściej z pomocy korzystały rodziny dwu i trzyosobowe (odpowiednio 25 i 20 rodzin). Istotny odsetek wśród ogółu stanowiły także rodziny emerytów i rencistów – 44. Ponadto w 2015 roku ze świadczeń skorzystało 11 rodzin niepełnych, szczegółowe dane przedstawiono poniżej.

Tabela 17. Świadczenia rodzinne przyznane w latach 2010-2014 wg typów rodzin

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba rodzin					
Rodziny ogółem, w tym o liczbie osób:	193	151	187	184	172
– 1	74	48	58	63	62
– 2	25	12	20	33	28
– 3	15	11	17	23	27
– 4	32	30	32	23	21
– 5 i więcej	47	50	60	42	34
Rodziny z dziećmi ogółem, w tym liczba dzieci:	91	86	104	81	68
– 1	21	16	24	22	15
– 2	34	29	32	21	25
– 3	24	26	29	24	20
– 4	8	11	15	10	5
– 5 i więcej	4	7	4	4	3
Rodziny niepełne ogółem	13	11	13	16	11
Rodziny emerytów i rencistów ogółem	51	24	37	33	44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zabrodziu za lata 2011-2015.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Na terenie gminy funkcjonuje również Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA), której zadaniem jest opracowywanie rocznych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przyjmowanych corocznie do realizacji uchwałą Rady Gminy. Realizuje ona założenia programowe zawarte zarówno w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, jak i Gminnym Programie Przeciwdziałania Narkomanii. Wiodącym celem niniejszych dokumentów jest zapobieganie powstawaniu nowych problemów alkoholowych, narkotykowych, a także zjawisku przemocy domowej poprzez szeroką profilaktykę (w tym edukację szkolną i społeczną).

W 2015 roku na realizację celów Rada Gminy wydatkowała kwotę 85 601,64 zł, z czego większość funduszy przeznaczona została na wymienione wcześniej zadania, w tym m.in. finansowanie bądź współfinansowanie programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży, organizację wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży z elementami profilaktyki, zakup literatury fachowej, finansowanie konkursów szkolnych o tematyce uzależnień oraz udział w kampaniach społecznych. Warto jednocześnie zaznaczyć, że w realizacji Programów uczestniczą wszystkie służby społeczne gminy, we współpracy z placówkami leczenia odwykowego usytuowanymi poza gminą, organizacjami pozarządowymi, osobami fizycznymi oraz związkami wyznaniowymi.

Zespół Interdyscyplinarny

Na mocy Zarządzenia nr 47/2011 Wójta Gminy Zabrodzie z dnia 19 sierpnia 2011 roku powołany został również Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zespół Interdyscyplinarny realizuje zadania określone w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie. W jego skład wchodzi następujący przedstawiciele: Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, policji, oświaty, organizacji pozarządowych, Zespołu Kuratorów Sądowych.

Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci „FISZOR”

Dom Pomocy Społecznej „Fiszor” prowadzony jest przez Zgromadzenie Sióstr Benedyktynek Samarytanek Krzyża Chrystusowego. Przebywają w nim chłopcy z niepełnosprawnością intelektualną, wymagający całodobowej opieki. W 2015 roku w Domu przebywało 90 mężczyzn - najstarszy w wieku 77 lat, a najmłodszy 5 lat. Jego mieszkańcy to osoby z upośledzeniem umysłowym: w stopniu głębokim (29 osób), w stopniu znacznym (36 osób), w stopniu umiarkowanym (25 osób) oraz 1 osoba w stanie wegetatywnym przewlekłe pourazowym. Ponadto w placówce (na dzień 31.12.2015 roku) zatrudnionych było łącznie 69 osób, w tym: 3 pielęgniarki, 1 lekarz, 5 terapeutów, 32 opiekunki, 10 pokojowych, 9 osób obsługi, 6 pracowników administracji, 1 fizjoterapeuta, 1 masażysta, 1 asystent osoby niepełnosprawnej¹³.

¹³ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zabrodzie na lata 2016-2026.

Zaznaczyć należy, że mieszkańcy Domu mają możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalno-rekreacyjnych (zarówno na terenie placówki, jak i poza nią), w tym m.in. w: wycieczkach kulturalnych, wyjazdach do ośrodków kultury, koncertach, imprezach okolicznościowych, kuligach i ogniskach, rajdach rowerowych, festynach, zawodach sportowych, a także imprezach turystycznych i poznawczych.

Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie w Niegowie

Placówka prowadzona jest przez Zgromadzenie Sióstr Benedyktynek Samarytanek Krzyża Chrystusowego z siedzibą Domu Generalnego w Niegowie. Zapewnia osobom w niej przebywającym całodobową opiekę oraz zaspokojenie ich niezbędnych potrzeb bytowych, rehabilitacyjnych, edukacyjnych, społecznych i religijnych. Ponadto Dom świadczy usługi wspomagające, w tym m.in. udział w terapii zajęciowej, podnoszenie sprawności i aktywizowanie mieszkańców, utrzymywanie i rozwijanie kontaktu z rodziną oraz środowiskiem, a także dążenie do usamodzielnienia mieszkańców w miarę ich możliwości. W 2015 roku w placówce przebywało 108 mieszkańców w wieku od 7 do 67 lat: do 18 roku życia - 5 osób, od 19 do 40 roku życia - 54 osoby, powyżej 40 roku życia - 49 osób¹⁴.

Mieszkańcy Domu mają możliwość uczestnictwa w różnorodnych imprezach i uroczystościach organizowanych na terenie placówki oraz poza nią, w tym m.in. w: wyjazdach na przedstawienia oraz krótkich wycieczkach, zawodach sportowych, imprezach okolicznościowych, a także piknikach czy grillach.

Aktywność społeczna

Na terenie gminy Zabrodzie zarejestrowanych jest osiem organizacji pozarządowych. Zestawienie zawiera poniższa tabela.

Tabela 18. Wykaz fundacji i stowarzyszeń na terenie gminy

Nazwa	Miejscowość
Stowarzyszenie „Pomóż dzieciom”	Dębinki
Ochotnicza Straż Pożarna w Zabrodku	Zabrodzie
Ochotnicza Straż Pożarna w Słopsku	Słopsk
Aviagarda	Mostówka
Nasze Nadbużańskie Młynarze	Młynarze
Stowarzyszenie na rzecz gminy Zabrodzie „Bractwo Zabrodzkie”	Zabrodzie

¹⁴ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zabrodzie a na lata 2016-2026.

Nazwa	Miejscowość
Stowarzyszenie Ochrony Przyrody Anastazewa i okolic	Anastazew
Fundacja Dzieło Samarytańskie	Niegów

Źródło: <http://www.zabrodzie.pl/p,113,stowarzyszenia-i-fundacje>

Ponadto Rada Gminy Zabrodzie rokrocznie uchwała „Roczny Program Współpracy Gminy Zabrodzie z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o pożytku publicznym i wolontariacie”. Jego celem jest kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego w środowisku lokalnym poprzez budowanie partnerstwa między administracją samorządową i organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami. Dokument ustala również zasady współpracy podmiotów, jej formy, priorytetowe zadania Programu, a także jego finansowanie.

3. Analiza strategiczna rozwoju społeczno-gospodarczego gminy

3.1. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest oceną silnych i słabych stron danego obszaru na tle szans i zagrożeń ze strony otoczenia, pomagającą wybrać najlepszą strategię działania. Jej nazwa pochodzi od pierwszych liter rozpatrywanych grup czynników: strengths – silne strony, weaknesses – słabości, opportunities – szanse, threats – zagrożenia. Punkt wyjścia dla analizy stanowią atuty i słabości, które bada się w odniesieniu do szans. Poniższa analiza stanowi podsumowanie diagnozy społeczno-gospodarczej, jak również konsultacji społecznych.

Tabela 19 Analiza SWOT

S – strengths – silne strony	W – weaknesses – słabości
• Bliskie położenie stolicy kraju – Warszawy • Przebieg przez gminę drogi ekspresowej S8 (Warszawa – Białystok) • Dobrze rozwinięta infrastruktura społeczna (szkoły, domy pomocy społecznej itd.) • „Zielone płuca Polski” – duże walory przyrodnicze • KGW Zabrodzie – aktywnie działające stowarzyszenie angażujące seniorów • Działalność stowarzyszeń: „Bractwo Zabrockie” (działalność na rzecz gminy) oraz „Anastazew” (działalność na rzecz ochrony przyrody) • Działalność stowarzyszeń na rzecz ochrony przyrody (AVIANGARDA,	• Brak dobrze skomunikowanej sieci tras rowerowych • Brak bazy rekreacyjnej • Braki w kanalizacji lokalnej i ponadlokalnej • Brak bazy hotelowej i gastronomicznej • Mała liczba podmiotów gospodarczych • Brak dużych inwestycji na terenie gminy • Słabo rozwinięta publiczna komunikacja lokalna między Zabrodziem a okolicznymi miejscowościami

STOWARZYSZENIE OCHRONY PRZYRODY ANASTAZEWA I OKOLIC) • Działalność na rzecz dzieci – Stowarzyszenie „Pomóż dzieciom” • Działalność Ochotniczej Straży Pożarnej • Napływ młodych rodzin – teren atrakcyjny do zamieszkania • Walory środowiska przyrodniczego – Bug – wrzosowiska – lasy • Dziedzictwo kulturowe – zabytki (cmentarz Niegowski wraz z Kaplicą i dzwonnica w kościele w Niegowie, Pałac Samaria Niegów z kompleksem parkowym, Pałac w Dębnikach wraz z kompleksem parkowym, Dworek w miejscowości Głuchy wraz z parkiem, Młyn z Niegowie, pomniki przyrody – zabytkowe dęby – np. Adelin) • Korzystna sytuacja demograficzna • Dodatnie saldo migracji wewnętrznych • Dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa • Bardzo dobra sieć połączeń komunikacyjnych z Warszawą	
O – opportunities - szanse	T – threats – zagrożenia
• Położenie gminy • Środowisko przyrodnicze • Rozwój bazy lotniskowej	• Brak infrastruktury turystycznej • Braki inwestycyjne w gminie

wykorzystujące walory rekreacyjno – turystyczne • Promowanie osób zasłużonych i znanych związanych z gminą (Cyprian Kamil Norwid urodził się w miejscowości Głuchy) • Wysokie, dodatnie saldo migracji wewnętrznych (gmina jest atrakcyjna dla mieszkańców innych regionów) • Bliskie położenie stolicy Polski – Warszawy • Okolice rzeki Bug • Tereny inwestycyjne przy trasie S-8	
--	--

3.2. Wizja i misja

Przeprowadzona diagnoza i analiza sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Zabrodzie oraz przeprowadzone konsultacje społeczne, stanowią podstawę sformułowania wizji rozwojowej gminy. Tworząc wizję gminy należy określić, jakie cechy powinny ją w przyszłości charakteryzować. Cele rozwoju oraz konkretne przedsięwzięcia związane z ich realizacją, powinny prowadzić do osiągnięcia określonego statusu gminy, uznanego przez jej społeczność za pożądany i atrakcyjny.

Wizja stanowi jeden z podstawowych elementów wpływających na kierunek rozwoju na danym obszarze. Wyznacza ona pożądany stan docelowy, do którego należy dążyć podporządkowując mu wszelkie działania. Rozwój gminy Zabrodzie będzie realizowany w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju, które zakładają równowagę pomiędzy rozwojem gospodarczym, ochroną środowiska i rozwojem społecznym mieszkańców. Wizja rozwoju Zabrodzia brzmi następująco:

Gmina Zabrodzie jako miejsce bezpieczne i przyjazne dla mieszkańców, wspierająca przedsiębiorczość i gospodarkę. Inwestująca w innowacyjność, wspierająca zrównoważony i trwały rozwój. Dbająca o dziedzictwo kulturowe oraz stan środowiska naturalnego.

Następnym krokiem jest ustalenie misji. Formułując misję gminy Zabrodzie określa się ideę i ogólny kierunek jej rozwoju. Istotne jest wskazanie tych obszarów, które są wiodące w gospodarce gminy i stanowią jej podstawę gospodarczą i społeczną. Misja gminy to uzasadnienie sensu jej istnienia. Misja zawiera bowiem ogólny kierunek dalszego rozwoju gminy w planowanym horyzoncie czasowym. Stanowi ona deklarowany sposób osiągnięcia stanu docelowego - wyrażonego w wizji rozwoju gminy. Misja umożliwia skoncentrowanie się na osiągnięciu konkretnego celu poprzez realizację poszczególnych działań.

Tworząc wizję gminy Zabrodzie starano się określić jakie cechy powinny ją w przyszłości charakteryzować. Określenie pożądanego przez lokalną społeczność obrazu ich miejsca zamieszkania jest bardzo istotne z punktu widzenia formułowania celów rozwoju i kierunków podejmowanych działań. Misja rozwoju Zabrodzia brzmi następująco:

Misją gminy Zabrodzie jest poprawa jakości życia mieszkańców, wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności oraz dbałość o środowisko naturalne. A także stworzenie warunków przyjaznych dla mieszkańców i atrakcyjnych dla inwestorów.

Aby deklarowana wizja mogła stać się rzeczywistością, potrzebne są równie ambitne, co realne cele uszczegółowiające zapisy wizji. Zostały one opracowane w kolejnym rozdziale.

3.3.Cele strategiczne i operacyjne

Cele strategiczne zostały oparte na opracowanej wcześniej misji regionu, a ich zrealizowanie pozwoli na spełnienie założonej wizji rozwoju Gminy Zabrodzie. Biorąc pod uwagę propozycje mieszkańców oraz pracowników administracji publicznej, cele strategiczne przedstawiają się następująco:

Tabela 20 Cele strategiczne i kierunki działania

Cele strategiczne i kierunki działania		
Gmina Zabrodzie miejscem przyjaznym mieszkańcom	Poprawa konkurencyjności gospodarki lokalnej	Stworzenie pozytywnego wizerunku Gminy Zabrodzie
Cel strategiczny 1: Poprawa standardu życia mieszkańców oraz rozwój aktywnej i dobrze zorganizowanej społeczności lokalnej	Cel strategiczny 2: Rozwój konkurencyjnej gospodarki	Cel strategiczny 3: Rozwój środowiska i dostępności turystycznej regionu.
Cel operacyjny 1: Rozwój wysokiej jakości usług na rzecz społeczności lokalnej w zakresie kultury, sportu, rekreacji, opieki medycznej i socjalnej	Cel operacyjny 1: Wsparcie i rozwój lokalnych gałęzi gospodarki	Cel operacyjny 1: Opracowanie planu promocji gminy
Cel operacyjny 2: Poprawa poziomu bezpieczeństwa publicznego na terenie Gminy	Cel operacyjny 2: Tworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju przedsiębiorczości lokalnej	Cel operacyjny 2: Stworzenie wizerunku gminy przyjaznej turystom i inwestorom
Cel operacyjny 3: Poprawa warunków zamieszkania i	Cel operacyjny 3: Przyciągnięcie inwestorów	Cel operacyjny 3: Poprawa jakości środowiska

wypoczynku mieszkańców	zewnątrznych	naturalnego
Cel operacyjny 4: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	Cel operacyjny 4: Dostosowanie programu edukacji do rynku pracy	Cel operacyjny 4: Zachowanie walorów turystycznych regionu
Cel operacyjny 5: Zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych	Cel operacyjny 5: Wspólna promocja oferty gospodarczej	Cel operacyjny 5: Realizacja celów Planu Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Zabrodzie
		Cel operacyjny 6: Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego

3.3.1. Zadania w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych

Uzupełnieniem celów operacyjnych i strategicznych opracowanych w poprzednim podrozdziale, wyszczególniono poniżej zadania, których realizacja przyczyni się do ich wdrożenia. Zadania są odzwierciedleniem celów w ramach jakich zostaną zrealizowane. W celu umożliwienia ewaluacji wdrażania założeń Strategii, każdemu celowi operacyjnemu przypisane zostały proponowane wskaźniki realizacji, nawiązujące do zakładanych działań.

Cel strategiczny 1: Poprawa standardu życia mieszkańców oraz rozwój aktywnej i dobrze zorganizowanej społeczności lokalnej	
Cel operacyjny 1	Rozwój wysokiej jakości usług na rzecz społeczności lokalnej w zakresie kultury, sportu, rekreacji, opieki medycznej i socjalnej
Zadanie 1	Poszerzenie oferty kulturalno – rekreacyjnej i sportowej oraz jej promocja.
Zadanie 2	Inwestycje w rozwój infrastruktury kulturalnej i rekreacyjno – sportowej.
Zadanie 3	Edukacja prozdrowotna – promocja i wsparcie postaw na rzecz zdrowia oraz aktywnego i zdrowego stylu życia.
Zadanie 4	Organizacja akcji i programów profilaktycznych, konsultacji medycznych oraz badań dla mieszkańców.
Zadanie 5	Modernizacja i rozbudowa infrastruktury ochrony zdrowia.
Zadanie 6	Promocja i organizacja akcji i programów profilaktycznych, konsultacji medycznych oraz badań dla mieszkańców.
Zadanie 7	Kontynuowanie wspierania inicjatyw organizacji pozarządowych poprzez otwarte konkursy.

Wskaźniki realizacji:

- Liczba osób przeprowadzających badania profilaktyczne/okresowe w ciągu roku
- Liczba programów profilaktycznych przeprowadzanych w ciągu roku
- Liczba zmodernizowanych obiektów/placówek medycznych w ciągu roku

Cel strategiczny 1: Poprawa standardu życia mieszkańców oraz rozwój aktywnej i dobrze zorganizowanej społeczności lokalnej	
Cel operacyjny 2	Poprawa poziomu bezpieczeństwa publicznego na terenie Gminy
Zadanie 1	Zwiększenie patrolowania miejsc publicznych w gminie.
Zadanie 2	Opracowanie, publikacja i realizacja programów profilaktyczno – edukacyjnych w placówkach oświaty.
Zadanie 3	Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.
Zadanie 4	Przeciwdziałanie przestępczości poprzez współpracę władz samorządu terytorialnego z jednostkami policji, prokuratury rejonowej, sądu rejonowego oraz kuratorami sądowymi i społecznymi.
Zadanie 5	Zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców na drodze poprzez dobre oznakowanie ulic, remonty ulic i dróg, budowę chodników, przejść dla pieszych oraz poprawę oświetlenia ulic.
Zadanie 6	Przeciwdziałanie skutkom przestępczości lokalnej poprzez m.in. przedsięwzięcia edukacyjno – informacyjne.
Zadanie 7	Aktywizacja mieszkańców działających na rzecz poprawy bezpieczeństwa w regionie np. poprzez wprowadzenie patroli sąsiedzkich.

Wskaźniki realizacji:

- Liczba przestępstw popełnianych w ciągu roku
- Ilość wyremontowanych km ciągów komunikacyjnych w ciągu roku
- Liczba zorganizowanych spotkań profilaktycznych z zakresu przestępczości i zachowania bezpieczeństwa w ciągu roku

Cel strategiczny 1: Poprawa standardu życia mieszkańców oraz rozwój aktywnej i dobrze zorganizowanej społeczności lokalnej	
Cel operacyjny 3	Poprawa warunków zamieszkania i wypoczynku mieszkańców
Zadanie 1	Zwiększenie liczby miejsc wypoczynku dla mieszkańców.
Zadanie 2	Aranżacja wycieczek zorganizowanych z udziałem lokalnych miłośników regionu.
Zadanie 3	Wsparcie dla osób zakładających rodziny.
Zadanie 4	Stworzenie przyjaznych warunków do wychowania dzieci.
Zadanie 5	Urządzenie kompleksów zewnętrznych służących spędzaniu wolnego czasu – (np. „Siłownia pod chmurką”, miejsce do grania w szachy, wybiegi dla psów, place zabaw).
Zadanie 6	Aktywne promowanie programu „równości szans”.
Zadanie 7	Stworzenie punktu oferującego usługi w zakresie poradnictwa psychologicznego.
Zadanie 8	Organizacja festynów rodzinnych angażujących wolny czas rodzin Gminy Zabrodzie.

Wskaźniki realizacji:

- Liczba zorganizowanych festynów rodzinnych w ciągu roku
- Liczba wybudowanych kompleksów wypoczynkowych dla rodzin w ciągu roku
- Liczba osób korzystających ze wsparcia psychologicznego w ciągu roku

Cel strategiczny 1: Poprawa standardu życia mieszkańców oraz rozwój aktywnej i dobrze zorganizowanej społeczności lokalnej	
Cel operacyjny 4	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
Zadanie 1	Stworzenie programu aktywizacji społecznej.
Zadanie 2	Większe rozpropagowanie usług oferowanych przez Powiatowy Urząd Pracy.
Zadanie 3	Prowadzenie pracy socjalnej z osobami zagrożonymi ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.
Zadanie 4	Tworzenie lokali zastępczych (socjalnych i komunalnych).
Zadanie 5	Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (np. byli więźniowie, osoby z uzależnieniami, niepełnosprawnościami, długotrwale bezrobotne, bezdomne, młodzież opuszczająca zakłady wychowawcze oraz domy dziecka) w adaptacji w społeczeństwie.
Zadanie 6	Wprowadzenie działań w zakresie profilaktyki uzależnień w szczególności wśród dzieci i młodzieży.

Wskaźniki realizacji:

- Liczba nowo powstałych lokali zastępczych w ciągu roku
- Liczba osób objętych pomocą osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w ciągu roku
- Liczba ofert Powiatowego Urzędu Pracy skierowana do swoich klientów w ciągu roku

Cel strategiczny 1: Poprawa standardu życia mieszkańców oraz rozwój aktywnej i dobrze zorganizowanej społeczności lokalnej	
Cel operacyjny 5	Zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych
Zadanie 1	Modernizacja i rozbudowa infrastruktury edukacyjno – dydaktycznej.
Zadanie 2	Wsparcie organizacji zajęć pozalekcyjnych dotyczących kluczowych umiejętności, ułatwiających wejście na rynek pracy.
Zadanie 3	Tworzenie miejsc opieki dla dzieci, seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami.
Zadanie 4	Zapewnienie dostępu do Internetu szerokopasmowego dla mieszkańców Gminy.
Zadanie 5	Poprawa komunikacji między mieszkańcami a sektorami oferującymi usługi publiczne.

Wskaźniki realizacji:

- Liczba osób posiadająca dostęp do Internetu szerokopasmowego w ciągu roku
- Liczba zmodernizowanych budynków infrastruktury edukacyjno – dydaktycznej w ciągu roku
- Liczba powstałych Żłobków i Klubów Malucha w ciągu roku
- Liczba powstałych placówek opieki (np. Domów Opieki Diennej) w ciągu roku

Cel strategiczny 2: Rozwój konkurencyjnej gospodarki	
Cel operacyjny 1	Wsparcie i rozwój lokalnych gałęzi gospodarki
Zadanie 1	Organizacja szkoleń i zajęć z doradztwa zawodowego oraz zakładania działalności gospodarczej.
Zadanie 2	Promowanie zalet z tytułu posiadania własnej działalności.
Zadanie 3	Promocja samozatrudnienia.
Zadanie 4	Programy konkursowe dla lokalnych przedsiębiorców.
Zadanie 5	Stworzenie instrumentów dla wspierania makro- i mikroprzedsiębiorstw.
Zadanie 6	Stworzenie punktów wspierających prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie rozliczania zeznań podatkowych i innych świadczeń.
Zadanie 7	Stworzenie narzędzia do współpracy regionalnych przedsiębiorców.
Zadanie 8	Wprowadzenie programu wspierającego funkcjonowanie nowo powstałych przedsiębiorstw w pierwszym roku ich działalności.

Wskaźniki realizacji:

- Liczba nowo powstałych przedsiębiorstw w ciągu roku
- Wzrost obrotów lokalnych firm w ciągu roku
- Liczba osób korzystających z punktów wspierających prowadzenie działalności gospodarczej w ciągu roku

Cel strategiczny 2: Rozwój konkurencyjnej gospodarki	
Cel operacyjny 2	Tworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju przedsiębiorczości lokalnej
Zadanie 1	Współpraca z instytucjami biznesowymi w zakresie realizacji działań doradczych i informacyjnych na rzecz rozwoju przedsiębiorczości wśród społeczności lokalnej.
Zadanie 2	Kształtowanie postaw przedsiębiorczych wśród młodych ludzi za pomocą różnego rodzaju szkoleń.
Zadanie 3	Współpraca w zakresie monitoringu i analiz lokalnego rynku pracy.
Zadanie 4	Współpraca w zakresie rozwoju oferty usług dotyczących podnoszenia oraz zmiany kwalifikacji na różnych etapach życia.

Wskaźniki realizacji:

- Liczba osób korzystających z przeprowadzonych zajęć dodatkowych w ciągu roku
- Liczba wspartych osób w zakresie zakładania własnej działalności gospodarczej w ciągu roku

Cel strategiczny 2: Rozwój konkurencyjnej gospodarki	
Cel operacyjny 3	Przyciągnięcie inwestorów zewnętrznych
Zadanie 1	Stworzenie oferty inwestycyjnej dla inwestorów zewnętrznych.
Zadanie 2	Stworzenie bazy miejsc na potencjalne inwestycje.
Zadanie 3	Współpraca firm prowadzących działalność w regionie w celu stworzenia wspólnej atrakcyjnej oferty.
Zadanie 4	Prowadzenie działań promocyjnych zwiększających atrakcyjność inwestycyjną regionu.
Zadanie 5	Promocja zaplecza inwestycyjnego na terenie Gminy za pomocą strony Gminy i materiałów promocyjnych.
Zadanie 6	Zwiększenie potencjału inwestycyjnego w Gminie poprzez wspieranie rozwoju lokalnych Gminy, mogących stać się partnerami dla firm zewnętrznych.
Zadanie 7	Organizacja wsparcia doradczego dla firm.
Zadanie 8	Organizacja branżowych eventów gospodarczych.

Wskaźniki realizacji:

- Liczba przedsiębiorców korzystających ze wsparcia doradczego w ciągu roku
- Liczba zorganizowanych imprez branżowych w ciągu roku
- Liczba inwestorów zewnętrznych prowadzących działalność na terenie Gminy w ciągu roku

Cel strategiczny 2: Rozwój konkurencyjnej gospodarki	
Cel operacyjny 4	Dostosowanie programu edukacji do rynku pracy
Zadanie 1	Zajęcia doszkalające dla nauczycieli z zakresu wspierania umiejętności przydatnych na rynku pracy.
Zadanie 2	Stworzenie Programu Centrum Doszkalającego dla osób chcących zwiększyć swoje szanse na rynku pracy.
Zadanie 3	Wspieranie inicjatyw młodych osób w zakresie rozwijania umiejętności.
Zadanie 4	Badanie poziomu nauczania w szkołach.
Zadanie 5	Stworzenie klas o profilach rozwijających dodatkowe umiejętności.
Zadanie 6	Ukierunkowanie zajęć w placówkach edukacyjnych do wymagań na rynku pracy.
Zadanie 7	Podniesienie standardów sal dydaktycznych – wyposażenie ich w odpowiedni sprzęt (laboratoria, sale matematyczne, informatyczne).
Zadanie 8	Rozszerzenie programów stypendialnych dla uzdolnionej młodzieży.

Wskaźniki realizacji:

- Liczba osób korzystających z usług Centrum Doszkalającego w ciągu roku
- Liczba osób rozwijających swoje umiejętności w ciągu roku
- Liczba nauczycieli zwiększających swoje kompetencje w ciągu roku
- Liczba wyposażonych sal dydaktycznych w ciągu roku

Cel strategiczny 2: Rozwój konkurencyjnej gospodarki	
Cel operacyjny 5	Wspólna promocja oferty gospodarczej
Zadanie 1	Tworzenie bazy informacji dotyczącej oferty gospodarczej za pomocą strony internetowej.
Zadanie 2	Udział w targach gospodarczych.
Zadanie 3	Ukierunkowany marketing dla usług i inwestorów.
Zadanie 4	Promowanie oferty gospodarczej za pomocą lokalnych środków masowego przekazu.
Zadanie 5	Współpraca sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego na rzecz wspólnej promocji gospodarczej.

Wskaźniki realizacji:

- Liczba odsłon powstałej strony internetowej z bazą oferty gospodarczej regionu w ciągu roku
- Liczba wyemitowanych materiałów promocyjnych za pomocą lokalnych mediów w ciągu roku
- Liczba targów gospodarczych w których Gmina brała udział w ciągu roku

Cel strategiczny 3: Rozwój środowiska i dostępności turystycznej regionu	
Cel operacyjny 1	Opracowanie planu promocji gminy
Zadanie 1	Zwiększenie obecności gminy w środkach masowego przekazu. Współpraca z nimi.
Zadanie 2	Promocja gminy jako atrakcyjnego turystycznie miejsca.
Zadanie 3	Zwiększenie oferty materiałów turystycznych dotyczących gminy.
Zadanie 4	Współpraca z organizacjami i instytucjami w zakresie działań promocyjnych.
Zadanie 5	Współpraca z okolicznymi miastami w celu stworzenia łączonej oferty promocyjnej.
Zadanie 6	Organizacja imprez masowych promujących region.

Wskaźniki realizacji:

- Liczba zorganizowanych imprez masowych promujących region
- Liczba łączonych ofert dotyczących współpracy z innymi miastami
- Liczba przyjeżdżających turystów

Cel strategiczny 3: Rozwój środowiska i dostępności turystycznej regionu	
Cel operacyjny 2	Stworzenie wizerunku gminy przyjaznej turystom
Zadanie 1	Stworzenie turystycznego punktu informacyjnego.
Zadanie 2	Rozpowszechnienie informacji turystycznej w regionie.
Zadanie 3	Stworzenie miejsc pobytu dla turystów – wspieranie powstawania gospodarstw agroturystycznych.
Zadanie 4	Wypromowanie produktów lokalnych.
Zadanie 5	Zwiększenie liczby lokali gastronomicznych.

Cel strategiczny 3: Rozwój środowiska i dostępności turystycznej regionu	
Zadanie 6	Poprawa tras turystycznych i transportowych.
Zadanie 7	Poprawa oznakowania tras turystycznych i tras prowadzących do zabytków.

Wskaźniki realizacji:

- Liczba powstałych miejsc pobytu dla turystów w ciągu roku
- Liczba turystów korzystających z punktu informacji w ciągu roku
- Liczba odpowiednio oznakowanych tras turystycznych w ciągu roku

Cel strategiczny 3: Rozwój środowiska i dostępności turystycznej regionu	
Cel operacyjny 3	Poprawa jakości środowiska naturalnego
Zadanie 1	Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy Zabrodzie.
Zadanie 2	Likwidacja dzikich wysypisk śmieci.
Zadanie 3	Zwiększenie recydingu odpadów.
Zadanie 4	Likwidacja pokryw azbestowych i ich skuteczna utylizacja.
Zadanie 5	Propagowanie akcji segregacji śmieci.

Wskaźniki realizacji:

- Procent segregowanych śmieci w stosunku do ogółu w ciągu roku
- Liczba dzikich wysypisk śmieci w ciągu roku
- Liczba pokryw azbestowych na terenie Gminy w ciągu roku

Cel strategiczny 3: Rozwój środowiska i dostępności turystycznej regionu	
Cel operacyjny 4	Zachowanie walorów turystycznych regionu
Zadanie 1	Promocja kultury regionalnej wśród mieszkańców.
Zadanie 2	Organizacja imprez promujących region.
Zadanie 3	Budowanie tożsamości regionalnej.
Zadanie 4	Renowacja elementów dziedzictwa historycznego na terenie Gminy.
Zadanie 5	Inwestycje w rozbudowę i rewitalizację terenów zielonych.

Wskaźniki realizacji:

- Liczba organizacji promujących region w ciągu roku
- Liczba zorganizowanych imprez promujących region w ciągu roku
- Liczba zrewitalizowanych terenów zielonych w ciągu roku
- Liczba zmodernizowanych elementów dziedzictwa historycznego w ciągu roku

Cel strategiczny 3: Rozwój środowiska i dostępności turystycznej regionu	
Cel operacyjny 5	Realizacja celów Planu Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Zabrodzie
Zadanie 1	Efektywna inwestycja w OZE – odnawialne źródła energii.
Zadanie 2	Modernizacja obiektów użyteczności publicznej.
Zadanie 3	Efektywne dążenie do niskiej emisji.
Zadanie 4	Korzystanie z energooszczędnego oświetlenia.
Zadanie 5	Stworzenie punktu informacji dotyczącego polityki ekologicznej.

Wskaźniki realizacji:

- Liczba zainstalowanych elementów OZE w roku
- Liczba zmodernizowanych obiektów użyteczności publicznej w roku
- Liczba osób korzystających z punktu informacji ekologicznej w roku

Cel strategiczny 3: Rozwój środowiska i dostępności turystycznej regionu	
Cel operacyjny 6	Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego
Zadanie 1	Modernizacja obiektów kultury.
Zadanie 2	Zwiększenie liczby uczestników bibliotek.
Zadanie 3	Wprowadzenie systemu oznakowania i promocji dziedzictwa kulturowego.
Zadanie 4	Promocja kultury regionalnej wśród mieszkańców.
Zadanie 5	Wspieranie interakcji z innymi kulturami poprzez nawiązywanie współpracy z ośrodkami kultury z innych regionów.

Wskaźniki realizacji:

- Liczba zmodernizowanych obiektów kultury w ciągu roku
- Liczba bibliotek przypadających na jedną osobę w ciągu roku

4. System wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Zabrodzie

4.1. Kluczowe instytucje i podmioty zaangażowane w proces wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Zabrodzie

Głównymi źródłami finansowania dla realizacji celów zawartych w niniejszej strategii uznano środki pochodzące z budżetu Gminy ogłaszane w corocznych dokumentach planistycznych oraz środki pochodzące z zewnętrznego finansowania, w tym pochodzące z Programów Operacyjnych realizowanych w Unii Europejskiej. Kluczowe instytucje i podmioty, które powinny być zaangażowane w proces wdrażania strategii będą:

- Urząd Gminy Zabrodzie
- Stowarzyszenia z terenu Gminy Zabrodzie
- Podmioty działające na lokalnym rynku pracy
- Radni
- Nieformalne zrzeszenia osób/organizacje działające na terenie Gminy Zabrodzie.

Najważniejszą instytucją partycypującą w procesie realizacji niniejszej Strategii będzie Urząd Gminy w Zabrodziu. Przede wszystkim będzie koordynował cały proces wdrażania oraz analizowania wyników.

4.2. Główne źródła finansowania Strategii Rozwoju Gminy Zabrodzie

Główne źródła finansowania to:

- Zewnętrzne środki publiczne;
- Środki jednostek samorządu terytorialnego;
- Środki jednostek organizacyjnych JST;
- Środki z sektora prywatnego (np. partnerstwa publiczno – prywatne).

Programy na lata 2014 – 2020 to m.in.:

- RPO WM 2014 – 2020:
 - W ramach finansowania RPO WM 2014-2020 możliwe jest finansowanie projektów realizujących projekty twarde w ramach funduszu EFRR (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego) oraz realizacji projektów

miękkich w ramach funduszu EFS (Europejskiego Funduszu Społecznego), którego działania skierowane są głównie do zasobów ludzkich. Dotychczas projekty miękkie nie wchodziły w skład RPO WM i dofinansowywane były z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Udział EFS w mazowieckim programie operacyjnym wynosi obecnie 47%, natomiast EFRR 59%.

- *Rozwój konkurencyjnej gospodarki regionu opartej na innowacyjności, przedsiębiorczości, chłonnym rynku pracy i zrównoważonym osobom.*

Na realizację tego zadania przeznaczone zostało 31% alokacji programu.

- *Przeciwdziałanie dysproporcjom regionalnym prowadzące do zwiększenia chłonności regionalnego rynku pracy poprzez wyrównywanie dostępu do zatrudnienia, włączenie społeczne i edukację.*
- *Wsparcie działań wzmacniających zrównoważony rozwój środowiska na Mazowszu.*

- PROW 2014 – 2020 – Głównym celem realizacji zadań w ramach programu jest poprawa prosperowania rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami środowiska naturalnego oraz działania w zakresie przeciwdziałaniu zmianom klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich.
- PO Inteligentny Rozwój 2014 – 2020 – program krajowy, który w ramach nowej perspektywy finansowej 2014-2020 ma służyć pobudzaniu popytu przedsiębiorstw na innowacje i prace B+R.
- PO Infrastruktura i Środowisko – głównym celem programu jest wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej.
- Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (tzw. fundusze norweskie i fundusze EOG) – to forma bezzwrotnej pomocy zagranicznej, która przyznawana jest przez Norwegię, Islandię i Liechtenstein nowym członkom UE. Fundusze te są związane z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej oraz z jednoczesnym wejściem naszego kraju do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (UE + Islandia, Liechtenstein, Norwegia).

- NFOŚiGW, czyli Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej to program krajowy wspierający poprawę stanu środowiska i działania w ramach zrównoważonego gospodarowania zasobami przez stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku.
- POWER – program pozwalający na zwiększenie działań w zakresie zatrudnienia i edukacji, czyli aktywizacji zawodowej mieszkańców.
- Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 2016 – program realizuje działania związane z wydarzeniami kulturalnymi, artystycznymi, promocją literatury oraz edukacją.
- Europa dla Obywateli – jest to program realizowany i wdrażany przez Unię Europejską, który wspiera organizacje pozarządowe i samorządy, a także inne organizacje i instytucje nienastawione na zysk, działające w obszarze społeczeństwa obywatelskiego, kultury i edukacji, w realizacji projektów związanych z tematyką obywatelstwa europejskiego, inicjatyw lokalnych, zaangażowania społecznego i demokratycznego oraz pamięci europejskiej .
- Fundusz Wymiany Kulturalnej – program realizowany w ramach aktywnego wspierania współpracy w obszarze kultury pomiędzy Polską a trzema Państwami-Darczyńcami: Norwegią, Islandią i Liechtensteinem. Fundusz będzie wspierał działania z zakresu sztuk wizualnych, muzyki i literatury, zarządzania kulturą oraz projektów dotyczących dokumentacji, promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego.
- Program Krajowy Polska Cyfrowa – program kierowany jest do obszarów nieposiadających dostępu do Internetu szerokopasmowego. Obejmują również przedsięwzięcia, dzięki którym zwiększa się pula usług publicznych dostępnych drogą elektroniczną. Dodatkowo wspiera projekty zachęcające ludzi do korzystania z Internetu i zwiększające ich cyfrowe kompetencje. O dofinansowanie na tego typu działania będą mogły ubiegać się głównie organizacje pozarządowe w partnerstwie z samorządami.
- Program Krajowy Pomoc Techniczna – program ma na celu wsparcie dla realizacji projektów w zakresie obsługi, edukacji oraz informacji i promocji.
- Program Krajowy Europejska Współpraca Terytorialna – program wspiera działania skierowane dla programów transgranicznych (Polska-Słowacja, Czechy-Polska, Polska-

Saksonia, Brandenburgia-Polska, Meklemburgia-Pomorze Przednie-Brandenburgia-Polska, Południowy Bałtyk, Litwa-Polska), programów transnarodowych (Region Morza Bałtyckiego, Europa Środkowa), programu międzyregionalnego (Interreg Europa) oraz programów Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa (Polska-Białoruś-Ukraina, Polska-Rosja).

5. Monitoring i ewaluacja Strategii Rozwoju Gminy Zabrodzie

Koordinacja	Koordinacją zadań ujętych w Strategii Rozwoju Gminy Zabrodzie na lata 2016-2030 zajmą się przedstawiciele Urzędu Gminy.
Monitoring	Monitorowanie zapisów strategicznych oraz wskaźników, polegające na analizie informacji dotyczących realizacji działań będzie prowadzony przez zespół oceniający strategię powołany zarządzeniem Wójta. Informacje dotyczące realizację badań pozwolą na identyfikację problemów i efektów realizowanych zadań oraz ewentualną zmianę kierunku zadań, które powinny być weryfikowane zgodnie ze zmieniającą się gospodarką gminy Zabrodzie.
Ewaluacja	Zespół oceniający zostaje powołany przez Wójta Gminy Zabrodzie. Zespół oceniający strategię będzie oceniał poziom wdrożenia zapisów strategicznych raz na 2 lata, po czym zostanie przygotowana ewaluacja zadań w formie raportu. Do oceny stopnia wdrożenia wyznaczonych działań zostaną wykorzystane m.in. sformułowane pod każdym celem strategicznym wskaźniki monitorowania. W zdecydowanej większości wielkości wskaźników dostępne są w zbiorach statystyki publicznej jak: Bank Danych Lokalnych GUS, natomiast pozostałe wymagają konieczności przeprowadzenia ilościowych badań ankietowych z mieszkańcami Zabrodzie oraz pracownikami firm i instytucji funkcjonujących na terenie gminy.

Monitoring

Niezmiennie monitorowanie etapu realizacji założonych w niniejszej Strategii działań jest niezbędnym elementem weryfikacji osiągniętych rezultatów oraz umożliwia rzetelną ocenę stopnia realizacji Strategii. Dzięki wyciągniętemu w ten sposób wnioskowi możliwy jest tzw. *tracking* strategii, który polega na weryfikacji założeń dokumentu i jego zmodyfikowaniu w przypadku niesatysfakcjonujących działań. Dzięki temu możliwe jest uwzględnienie parametrów oraz czynników, których nie można było przewidzieć na etapie tworzenia dokumentu.

Elementarnym etapem monitoringu są wskaźniki określone przy każdym celu strategicznym. Za monitoring realizacji Strategii odpowiada Zespół powołany przez Wójta przygotowujący w II kwartale danego roku raport z realizacji przedsięwzięć zbieżnych z założeniami Strategii. Dane gromadzone będą za pomocą ankiety o uniwersalnej treści, wskazującej realizację przedsięwzięć wskazanych w priorytetach opisanych w Strategii Rozwoju Gminy Zabrodzie.

Koordynatorzy poszczególnych zadań, jako podmioty wypełniające wspomnianą ankietę wskazywać będą liczbę i rodzaj zrealizowanych, poszczególnych zadań oraz stopień realizacji osiągnięcia założonych efektów.

Element monitoringu stanowić będą również wskaźniki określone na poziomie celów strategicznych i operacyjnych.

Roczny raport z realizacji *Strategii* sporządzony przez zespół powołany przez Wójta na podstawie ankiet i analizy wskaźnikowej powinien zawierać:

- Zestawienie podjętych działań;
- Określenie stopnia osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych;
- Analizę wskaźników monitoringu;
- Identyfikację odchyleń - ocenę rozbieżności pomiędzy założeniami a rezultatami;
- Analizę przyczyn odchyleń - poszukiwanie i określenie przyczyn zaistniałej sytuacji;
- Ewentualne modyfikacje strategii, planowane korekty.

Na danego roku zespół monitorujący przedstawia opracowany raport, który w przypadku takiej konieczności przygotowuje propozycje na temat dokonania zmian w treści Strategii. Na podstawie takich rekomendacji Rada Gminy na drodze uchwały podejmuje decyzję o rozpoczęciu procedury zmiany treści Strategii.

Ewaluacja

Etap ewaluacji polega na ocenie Strategii pod względem efektywności, użyteczności i trwałości zrealizowanych działań. Ocena ta zostanie dokonana za pomocą danych pozyskanych z monitoringu oraz badań uwzględniających źródła wtórne i pierwotne.

Raport ewaluacyjny oparty będzie na ocenie wpływu wdrażania Strategii na poszczególne dziedziny życia społeczno-gospodarczego, analizie wskaźników realizacji Strategii oraz ocenie stopnia rozwiązania realnych problemów obszaru funkcjonalnego. Wnioski wyciągnięte z zagadnień ewaluacyjnych pozwolą na opracowanie działań korygujących oraz będą punktem wyjścia dla opracowania Strategii na najbliższe lata, ze szczególnym uwzględnieniem tego co zostanie osiągnięte do roku 2020.

Zalecane jest przeprowadzenie:

- Ewaluacji mid-term w 2017 roku, służącej uzyskaniu oceny wstępnych wyników interwencji. Analizie zostaną poddane osiągnięte na tym etapie rezultaty, pozwalające na dokonanie pierwszej oceny jakości realizacji Strategii. Pozyskane informacje mogą posłużyć do modyfikacji pewnych założeń dokumentu, podnosząc tym samym jakość oraz trafność planowanych przedsięwzięć.
- Ewaluacji ex-post po zakończeniu realizacji Strategii (do 2031 roku), która pokaże długotrwałe efekty interwencji. Analiza pozwoli ocenić skuteczność działań, a także określić ich oddziaływanie i trwałość. Otrzymane wyniki posłużą do podsumowania realizacji Strategii, jak również do planowania przedsięwzięć i projektów na kolejne lata.

Zaleca się aby zarówno monitoring jak i ewaluacja nie zostały przekazane do prowadzenie jednostkom zewnętrznym. Monitoring będzie prowadzony w ramach zakresu czynności pracowników Urzędu Gminy. Ten bezpłatny sposób prowadzenia monitoringu będzie prowadzony przez etatowych pracowników, dysponujących niezbędnymi informacjami oraz znającymi realia Gminy Zabrodzie. Umożliwi to zaplanowanie dalszych działań w sposób efektywny, zgodny z występującymi potrzebami i uwarunkowaniami. Jawność monitoringu będzie zagwarantowana poprzez umieszczenie informacji o jego wynikach na stronie internetowej Gminy Zabrodzie.

Spis wykresów

Gmina Zabrodzie położona jest na terenie obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”. Dawniej pokryta była bujnymi lasami, jednak w okresie zlodowacenia stały się one tundrą parkową, a wraz z napływem ludności ich powierzchnia zmniejszała się. Największe tereny leśne znajdują się w północnej i wschodniej części gminy, w okolicach Basinowa i Anastazewa, a także w części zachodniej (okolice Słopska). Dominuje w nich sosna, ale również brzoza, osiki, dęby i jałowce. Podszycie leśne stanowi natomiast borówka czerwona i czarna, wrzos, a także mech. Obecnie lasy zajmują ok 1/3 powierzchni gminy, z czego prawie 70% z nich stanowi własność prywatną. Istotny odsetek (30%) zajmują również lasy państwowe, zarządzane przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe

Wykres 1. Powierzchnia lasów na terenie gminy wg form własności 9

Wykres 2. Urządzenia sieciowe (wodociągi) w gminie w latach 2010-2014 15

Wykres 3. Urządzenia sieciowe (kanalizacja) w gminie w latach 2010-2014 16

Wykres 4. Sieć gazowa na terenie gminy 17

Wykres 5. Liczba budynków mieszkalnych na terenie gminy w latach 2010-2014 19

Wykres 6. Zasoby mieszkaniowe w latach 2010-2014 20

Wykres 7. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne na terenie gminy 20

Wykres 8. Liczba czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru w latach 2010-2014 22

Wykres 9. Liczba podmiotów wg klas wielkości na terenie gminy w latach 2010-2015 25

Wykres 10. Struktura gospodarstw rolnych na terenie gminy w 2010 roku 27

Wykres 11. Pracujący wg płci na terenie gminy w latach 2010-2014 29

Wykres 12. Struktura zatrudnienia na terenie powiatu wg sektorów ekonomicznych 30

Wykres 13. Bezrobotni zarejestrowani na terenie gminy w latach 2010-2015 31

Wykres 14. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010-2014 31

Wykres 15. Struktura ludności gminy w latach 2010-2014 wg płci 32

Wykres 16. Piramida wieku ludności gminy w roku 2014 34

Wykres 17. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem.....	35
Wykres 18. Przyrost naturalny na terenie gminy w latach 2010-2014.....	35
Wykres 19. Prognoza ludności wg płci dla terenów wiejskich powiatu wyszkowskiego do roku 2045	36
Wykres 20. Saldo migracji zewnętrznych i wewnętrznych w latach 2010-2014.....	36
Wykres 21. Ludność wg źródła utrzymania w powiecie wyszkowskim	37
Wykres 22. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w latach 2010-2014	38
Wykres 23. Liczba miejsc w przedszkolach oraz uczęszczających do nich dzieci.....	40
Wykres 24. Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie w latach 2010-2014	41
Wykres 25. Liczba szkół oraz uczniów do nich uczęszczających w latach 2010-2014	41
Wykres 26. Liczba szkół gimnazjalnych i uczęszczających do nich uczniów w latach 2010-2014	42
Wykres 29. Liczba gospodarstw domowych i osób korzystających z wszystkich form pomocy i pracy socjalnej świadczonych przez GOPS w gminie w latach 2010-2014.....	44

Spis tabel

Tabela 1 Harmonogram realizacji	6
Tabela 2. Struktura użytkowania gruntów na terenie gminy w 2014 roku	14
Tabela 3. Urządzenia sieciowe w latach 2010-2014.....	16
Tabela 4. Sieć gazowa - wybrane dane.....	17
Tabela 5. Komunalne oczyszczanie ścieków na terenie gminy w latach 2010-2014	18
Tabela 6. Odpady komunalne	19
Tabela 8. Podmioty gospodarcze na terenie gminy wg sekcji PKD 2007.....	25
Tabela 9. Podmioty gospodarki narodowej wg sektorów własności na terenie gminy w latach 2010-2015.....	26
Tabela 10. Średnia powierzchnia ogółem, użytków rolnych ogółem oraz użytków rolnych w dobrej kulturze	27
Tabela 11. Użytkowanie gruntów przez gospodarstwa.....	28
Tabela 12. Zwierzęta gospodarskie oraz gospodarstwa je hodujące.....	28
Tabela 13. Liczba mieszkańców poszczególnych miejscowości gminy Zabrodzie wg płci w 2015 roku	32
Tabela 14. Dochody gospodarstw domowych na terenie gminy.....	37
Tabela 15. Wybrane dane dla opieki zdrowia na terenie gminy.....	39
Tabela 18. Opieka społeczna - wybrane dane.....	45
Tabela 19. Powody trudnej sytuacji życiowej	46
Tabela 20. Świadczenia rodzinne przyznane w latach 2010-2014 wg typów rodzin	47
Tabela 21. Wykaz fundacji i stowarzyszeń na terenie gminy	49
Tabela 22 Analiza SWOT.....	51
Tabela 23 Cele strategiczne i kierunki działania	56